

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1052

16. LIPNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Matošev
voyage

SADRŽAJ

6

Buduće ime središta
hrvatskih institucija

Hrvatski dom – Matica

12

Nevena Baštovanović,
autorica elaborata

Neophodnost profesionalizacije i institucionalizacije kazališnih praksi

20

Uvjeti života u naseljima gdje žive
Hrvati (XVII.)

**Lemeška banja
– utopija ili realnost?**

22

Otvoren sportsko-rekreacijski
teren u Baču

Kada san postane stvarnost

32

Marijana Buljovčić,
akademska slikarica

**Geometrija kao
dominantno
izražajno sredstvo**

36

Družba Kćeri milosrđa – 100 godina
u Subotici (I. dio)

**Prvi koraci današnjeg
stoljeća**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić i Tomislav Vuković

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Financijski (ras)korak

Ovih dana pomoći iz državne kase mogu se nadati mladi, umirovljenici, oni željni putovanja, pa onda najstariji povećanju mirovina, zaposleni u prosvjeti i zdravstvu povećanju plaća, oni najsiromašniji pojeftinjenju kruha. I naravno da nitko nema ništa protiv toga da mu novčanik bude punji, a račun u trgovini manji (?) makar i za nekoliko dinara.

Ali kada se zbroji koliko za sve pobrojano treba izbrojati novca, onda je sasvim logično pitanje odakle novac za to? Čak 23 milijarde. Odgovor ministra financija **Siniše Malog** je zbog boljih ekonomskih rezultata i ušteda u proračunu.

Optimizam ministra financija ne dijeli Fiskalni savjet koji je priopćio da se protivi najavljenim izvanrednim isplatama iz proračuna, jer predstavljaju »nesistematsko i rastrošno« upravljanje javnim financijama, a novac će biti osiguran iz novog kreditnog zaduživanja po nepovoljnim uvjetima.

I ne samo to: Fiskalni savjet upozorava da »vođenje fiskalne politike od danas do sutra, na osnovu diskrecijskih odluka državnih dužnosnika, predstavlja već veoma ozbiljan problem javnih financija Srbije«.

I nije ovo prvi puta da su u raskoraku oni koji kreiraju fiskalnu politiku i oni koji hladne glave analiziraju ekonomsko-političke poteze.

Pobjednik se, naravno, zna.

A zvono za uzbunu možda bi trebale biti informacije koje su procurile sa sjednice Savjeta za BDP (na čijem čelu je premijerka) o realnom rastu BDP-a između jedan i dva posto, što je manje od ranije danih procjena.

Ono što Savjet posebno brine je bilanca ovogodišnje poljoprivredne proizvodnje koju poslije lanijskih suša sada ugožavaju padaline, kao i pad građevinske industrije.

Ovom popisu treba pridodati i pad proizvodnje u prerađivačkoj industriji i pad potrošnje zbog inflacije.

Tako će vrlo vjerojatno davanja pobrojana na početku teksta brzo biti izgubljena u mjesecima koji su pred nama.

Neki su izgleda već počeli štedjeti. Primjer je Gradska knjižnica Subotica koja je obavijestila našu ustanovu da raskida sporazume o suradnji koji se odnose na programe *Čitanjem do zvijezda* i *Mreža čitanja*. Opravdanje je teška ekonomska situacija »u kojoj se nalazi knjižnica«.

Ekonomski razlozi ili nešto drugo? O tome ćemo narednih dana.

Z. V.

Rezultati izbora u Crnoj Gori

Hrvatska građanska inicijativa ponovno u parlamentu

Dva mjeseca poslije predsjedničkih izbora na kojima je **Milo Đukanović** izgubio vlast održani su izvanredni izbori za Skupštinu Crne Gore, ali nijedna stranka ili koalicija neće moći sama napraviti vladu, pokazuju privremeni rezultati Državne izborne komisije.

Ove izbore obilježili su dobri rezultati nacionalnomanjinskih stranaka, pa će i Hrvati u ovom mandatu imati svoga predstavnika u parlamentu.

Također ih je obilježila i najmanja izlaznost od osamostaljenja Crne Gore 2006. godine – glasalo je nešto više od 50% upisanih birača dok ih je na izborima kolovoza 2020. glasalo 76,6%, a na izborima 2016. godine 73,3%.

Do održanih izbora vanparlamentarna stranka pokret Evropa sad, čiji je kandidat **Jakov Milatović** pobijedio Đukanovića na predsjedničkim izborima, osvojila je najviše glasova, a za njom slijedi koalicija koju predvodi Demokratska partija socijalista, na čijem je čelu do skora bio Đukanović.

Državna izborna komisija (DIK) saopćila je privremene rezultate izbora prema kojima je pokret Evropa sad osvojio 25,55% glasova, a koalicija Zajedno, koju predvodi DPS, 23,26%. Ovo je prvi put da je netko osvojio više glasova od DPS-a od uvođenja višestranačja u Crnoj Gori.

Prema projekcijama promatračke organizacije CEMI u Skupštini Crne Gore, koja ima 81 zastupničko mjesto, pokret Evropa sad će imati 24 mandata, Koalicija Zajedno (DPS, Socijaldemokrate, Demokratska unija Albanaca i Liberalna partija) 21 mandat, Koalicija Za budućnost Crne Gore (Nova srpska demokratija, Demokratska narodna partija Crne Gore, Radnička partija) 13 mandata, Koalicija Hrabro se broji Aleksa i Dritan 11 mandata, Bošnjačka stranka 6 mandata, Koalicija Za tebe SNP i DEMOS 2 mandata, Albanski forum 2 mandata, Albanska alijansa 1 mandat i Hrvatska građanska inicijativa 1 mandat.

Nositelj liste HGI-ja **Adrijan Vuksanović** kazao je nakon izbora kako je došao trenutak da službeno kaže ono u što su vjerovali.

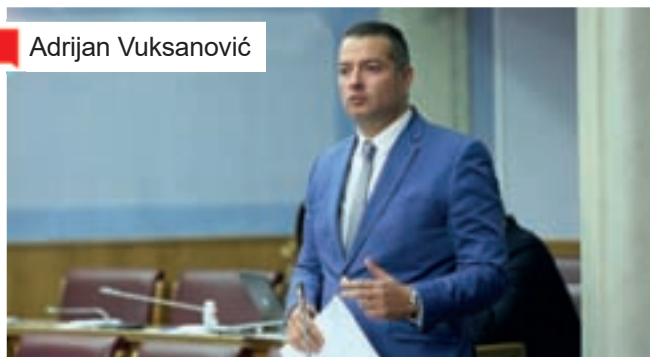
»Ovo je pobjeda zajedništva, među Hrvatima ali i među Hrvatima i Crnogorcima. Hvala svim suverenistima koji su vjerovali u našu politiku. Bit ćemo i ubuduće najsigurniji glas za Crnu Goru«, kazao je Vuksanović i poručio da neće iznevjeriti one koji su za njih glasali.

U svome priopćenju ova stranka poručila je da su ostvarili najbolji rezultat u povijesti HGI-ja i gotovo dvostruko veći broj glasova u odnosu na prethodne parlamentarne izbore, na kojima nisu uspjeli ući u parlament jer su Hrvati mogli glasati za dvije stranke te su se glasovi podijelili.

»Da je zakon malo pravedniji, moguće je da bismo imali i drugi mandat, što ne bi bilo nezasluženo, uzevši u obzir

dosljednost i principijelnost u obrani crnogorske državne samobitnosti i europskog puta. Razlog ovako dobrog rezultata je najprije nevjerovatna energija mladih HGI-ja, koja je unijeta u kampanju kroz koju smo komunicirali isključivo pozitivno, dobronamjerno i prije svega – ljudski. Sretni smo što su građani Crne Gore to prepoznali i osjetili, što će nas motivirati da već danas, kada se malo odmorimo od intenzivne kampanje i divnog slavlja, nastavimo s bor-

Adrijan Vuksanović

bom za prave vrijednosti, i u Skupštini i u javnom prostoru. HGI ostaje na pravoj, sunčanoj strani svijeta gdje očekuje da joj se pridruže i ostale partije koje su sinoć izborile parlamentarni status i kojima od srca i bez razlike čestitamo, a one koji u tome nisu uspjeli želimo da ohrabrimo i da im poručimo da je povratak uvijek moguć, uz vrijedan rad, čvrstu vjeru i snažnu volju. Još jednom zahvaljujemo građanima Crne Gore na pruženom povjerenju i obećavamo da ćemo ih u Skupštini predstavljati na dostojan i dostojanstven način«, navodi se u priopćenju HGI-ja.

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** uputio je čestitku u svoje i u ime stranke na osvojenom zastupničkom mjestu na listi HGI pod nazivom »Na pravoj strani svijeta«.

Žigmanov je prije izbora pružio podršku ovoj stranci rekavši da se HGI svojim dosadašnjim djelovanjem pokazala i dokazala istinskim braniteljem i zastupnikom Hrvata u Crnoj Gori, kao i svih onih građana koji svoja politička opredjeljenja nisu mogli poistovjetiti s programima dominantnih političkih aktera i preovlađujućih narativa.

»To HGI čini, među ostalim, i djelatnom obranom vrijednosti preboga baštine Hrvata i katoličkih vjernika u Crnoj Gori, napose u Boki kotorskoj, pronalazeći u njoj motive za snažni politički angažman. Rezultati toga su vidljivi, te je hrvatski narod, pokazalo se, unatoč malom broju, nezaobilazni dio političkoga mozaika crnogorskog društva, na koji onda i pobjednici izbora moraju računati«, poručio je Žigmanov.

J. D.

Predstavnici Mladeži DSHV-a na konvenciji Mladeži HDZ BiH

Predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piuković** i ogran-ka Mladeži u Subotici **Ninoslav Radak** prisustvovali su 13. izbornoj konvenciji Mladeži HDZ BiH u Mostaru.

Piuković se zahvalio predsjedniku Mladeži HDZ-a BiH **Mati Lončaru** na pomoći hrvatskim maturantima iz Vojvodine koji pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku:

»Drugu godinu za redom uspjeli smo osigurati da njihov boravak u Mostaru bude lakše realiziran i financijski

potpomognut, te sam siguran da ćemo i idućih godina ovu za nas važnu aktivnost uspješno završavati«.

»S ponosom želim istaći kako su članovi Mladeži DSHV-a visoko involvirani u kulturni i vjerski život hrvatske zajednice u Vojvodini. Redoviti smo gosti, a često i organizatori raznih kulturnih priredbi te društvenih događaja koje organiziraju naše udruge. Isto tako, trudimo se biti prisutni na događajima koji okupljaju Hrvate te s mjesnim liderima DSHV-a razgovarati o izazovima s kojima se njihovi odbori susreću. To su 'sitne pobjede' koje osvajamo svakodnevno, ali su itekako važne i prijeko potrebne za ostvarivanje naših manjinskih prava i podizanje hrvatske zajednice na društvenoj ljestvici«, rekao je Piuković u pozdravnom govoru.

90 milijuna dinara za potporu medijima Vojvodine

Pokrajinska tajnica za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Dragana Milošević** uručila je 9. lipnja u Pokrajinskoj vladi ugovore o sufinanciranju projekata s Natječaja za unaprijeđenje profesionalnih standarda i Natječaja za sufinanciranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja iz područja javnog informiranja za 2023. godinu. Kako je rečeno na svečanoj dodjeli, za sufinanciranje 220 projekata izdvojeno je 90 milijuna dinara, čime se nastavlja dobra praksa potpore medijima s područja Autonomne Pokrajine Vojvodine.

»Opseg našeg djelovanja, koji je jasno određen Zakonom o informiranju i medijima i drugim srodnim propisima,

jest usmjeravanje podrške medijima iz manjih sredina, pomažući im da opstanu, posebice kada mnogi nemaju kapaciteta ili mogućnosti financirati na druge načine, ali i na druge linije financijske pomoći. Najopsežnija potpora je u Natječaju za sufinanciranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja iz područja javnog informiranja, gdje je od 263 projekta podržano 176 projekata u ukupnom iznosu od 70 milijuna dinara«, rekla je Milošević.

Među podržanima su i ove godine Udruga novinara *Cro-info* s projektom »Cronline News«, Hrvatska udru-

ga novinara *Cro News* s radio programom *Valovi ravni*ce i edukacijom novinara manjinskih redakcija na temu: »Tradicijski mediji za novo doba«, RIA Cros DOO s projektom »CROz Srbiju«, kao i mnogi drugi.

Natječaj za korištenje znaka »Najbolje iz Vojvodine«

Pokrajinsko tajništvo za privredu i turizam raspisalo je natječaj za stjecanje prava korištenja znaka »Najbolje iz Vojvodine«. Natječaj je objavljen u dnevnim novinama, na web stranici Tajništva i mobilnoj aplikaciji, a zainteresirani svoje prijave mogu dostaviti do 12. rujna 2023. godine.

Pravo sudjelovanja imaju pravne osobe, poduzetnici, fizičke osobe i organizacije, odnosno organizatori programa i manifestacija koje imaju sjedište, odnosno prebivalište na području AP Vojvodine.

Za pravo korištenja znaka određeni proizvod treba se razlikovati po načinu proizvodnje, kakvoći, kemijskom sastavu, fizikalnim, mikrobiološkim i organoleptičkim svojstvima, korištenim sirovinama i sastojcima ili, s druge strane, po nekom drugom svojstvu, kao i ako je proizveden od osnovne sirovine koja je porijeklom iz Vojvodine. Pružatelji usluga imaju pravo sudjelovati za određenu uslugu koja se kvalitetom i karakteristikama razlikuje od ostalih usluga iste kategorije. Organizatori manifestacija ili programa imaju pravo sudjelovanja na Natječaju za manifestaciju ili program koji je prepoznatljiv po svojoj originalnosti, ciljevima, kao i rezultatima u područjima djelovanja i sadržaja, te da se održava na području Vojvodine.

***Hrvatski dom – Matica:* buduće ime središta ključnih hrvatskih institucija**

Građevinski radovi na objektu koji će okupljati djelovanje ključnih hrvatskih institucija, kao i hrvatske zajednice u Srbiji općenito, bliže se svom kraju. Naime, u spomenutom prostoru u Subotici svoj će smještaj imati Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji i Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ*, koji će u njemu, uz Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, obavljati većinu svojih redovitih aktivnosti. Naime, sa zgradom u

zajednice te institucija Hrvatske, odnosno Srbije, usvojen je sljedeći službeni naziv odnosno ime: *Hrvatski dom – Matica*, odnosno kraći oblik: ime *Matica*. Drugim riječima, objekt nosi naziv *Hrvatski dom*, a ime *Matica*, a u budućoj pisanoj komunikaciji i grafičkim rješenjima naziv i ime pišu se bez navodnika.

kojoj se nalazi trenutno sjedište HNV-a i ZKVH-a, novi će objekt činiti povezanu funkcionalnu i radnu cjelinu. Također, kako je planski zamišljen, ovaj će prostor biti »košnica«, to jest središnje stjecište raznolikog kulturno-društvenog života hrvatske zajednice.

Imajući u vidu buduću namjenu objekta o kojem je riječ, kao i užlijebljenost sastavnica budućeg naziva u povijesnim i sadašnjim imenima institucija ovdašnje hrvatske

Hrvatski dom i *Matica* imaju dugo povijesno utemeljenje i pojavljuju se u nazivima društvenih i kulturnih organizacija, ustanova i institucija, te prostora za društveni, politički, kulturni i prosvjetni rad lokalnih hrvatskih zajednica u mjestima u kojima pretežito ili u većem broju žive Hrvati. O tome smo u *Hrvatskoj riječi* pisali u prethodna tri broja, a u ovom broju objavljujemo tekst o Hrvatskom prosvjetnom domu i Subotičkoj matici.

Uz povijesne tu su i semantički argumenti.

Pridjev *Hrvatski* na jasan i nedvosmislen način imenuje vlasništvo u etničkom, to jest nacionalnom smislu – čije je nešto, tj. kome u narodnosnom kontekstu pripada ovaj

Svečano otvorenje Hrvatskog doma – Matice bit će narednog petka, 23. lipnja. Objekt Hrvatskog doma – Matice financirala je Vlada Republike Hrvatske, a spomenutoj svečanosti prisustvovat će, među ostalima, predsjednik Vlade RH Andrej Plenković.

novoizgrađeni građevinski objekt. Etnifikacijska oznaka *hrvatski* sukladna je, dakle, sastavnici pripadnosti djelovanja institucija koje će ondje biti smještene, kroz sumu ukupnih društvenih, političkih, kulturnih, informativno-nakladničkih i inih aktivnosti neposredno ili posredno vezanih za hrvatsku zajednicu.

Naziv i ime objekta na adresi Preradovićeve 11 i 13 u Subotici inicirao je u vidu prijedloga s obrazloženjem **Tomislav Žigmanov** 3. ožujka 2023. godine, a isti su na sastanku triju institucija održanom 5. svibnja 2023. godine podržali vršiteljica dužnosti ravnateljica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**, ravnatelj Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ* **Ladislav Suknović** te predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**. Naziv je podržan i od članova Odbora za kulturu HNV-a na sjednici održanoj 26. svibnja. Na IV. sjednici Izvršnog odbora HNV-a, održanoj 31. svibnja, usvojen je Prijedlog odluke o nazivu objekta na adresi Preradovićeve br. 11 i 13. Na XXI. sjednici Vijeća HNV-a, održanoj 1. lipnja, 29 vijećnika jednoglasno je donijelo Odluku o nazivu objekta na adresi Preradovićeve br. 11. i 13 čime je usvojen naziv *Hrvatski dom – Matica*.

Imenica *dom* u svom semantičkom opsegu uključuje i nadilazi pojam *kuća* (građevni životni prostor, puko obitavalište) te ujedno označava i cjelovitiju prijemчивost ambijenta evocirajući pozitivne, ljudske konotacije vezane uz boravak u tom i takvom prostoru (topli dom, očevo ili majčino dom...). Još je šire značenje pojma *dom* kao *prijemčivog* i *privlačnog* prostora, koji nudi sadržaje daleko bogatije od kuće. Kao takav se onda često koristi i u nazivima ustanovama (Dom zdravlja, Planinarski dom, Studentski dom, Dom za stare, Dom kulture...).

Imenica *Matica* svoje značenje vuče od vrste radišnog insekta koji vodi i drži na okupu zajednicu – riječ je o zajednici pčela (veoma korisnog kukca koji, osim što oprašuje cvjetove biljaka omogućujući time rađanje ploda, posvećeno proizvodi i dobro u vidu meda) na čijem čelu se nalazi matica. Ženskog je roda te stvarno i simbolički predstavlja majku koja okuplja, čuva, brine, drži, vodi, upravlja... Riječju, istinski uzor s brojnim pridjevima.

Zaključno, naziv i ime objekta – *Hrvatski dom – Matica*, koji će objediniti djelovanje ključnih institucija hrvatske zajednice u Srbiji – Hrvatsko nacionalno vijeće, NIU *Hrvatska riječ* i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata – te biti otvoren za sve pripadnike hrvatske zajednice na posve jasan način, čini se, kazuje i poručuje njegov temeljni smisao i namjenu. Ujedno, leksički je užiljebljen u nazive srodnih institucija hrvatskog i srpskog naroda (jednako u povijesti kao i u sadašnjosti), kao i u povijesne institucije i inicijative ovdašnjih Hrvata. Na koncu, ali ne manje važno, ovaj naziv i ovakvo ime u svom semantičkom opsegu obuhvaća poruku ustrajnosti, marljivosti, otvorenosti, suradnje i okupljanja.

7. Dani Antuna Gustava Matoša

Pjesnikov voyage

Program u čast najvećeg pjesnika hrvatske moderne ove godine prvi puta objedinio je tri države – Mađarsku, Hrvatsku i Srbiju

»**B**unjevac porijeklom, Srijemac rodnom, a Zagrepčanin odgojem«, napisao je u svojoj autobiografiji **Antun Gustav Matoš**. Taj trag Matoševe obitelji pratili su i 7. Dani Antuna Gustava Matoša, koji su ove godine bili u znaku obilježavanja 150. obljetnice pjesnikova rođenja. Od Kačmara, gdje je rođen njegov djed **Grgo**, po čijoj liniji Matoš pripada bunjevačkom rodu, srijemskog mjesta Tovarnik gdje je Matoš rođen, Plavne gdje je rođen njegov otac, Beograda gdje je proveo nekoliko godina, pa do Zagreba, grada koji će obilježiti Matoševu odrastanje i sazrijevanje i u koji će se, nakon burnog i pustolovnog razdoblja vratiti.

Tovarnik

Uvod u 7. Dane Antuna Gustava Matoša bio je u veljači u Kačmaru, mjestu koje je ove godine prvi puta uključeno u programe posvećene najvećem pjesniku hrvatske moderne. Sljedeća odrednica bio je Tovarnik, gdje je 13. lipnja 1873. rođen Matoš. Tamo je proveo samo tri godine, kada se obitelj seli u Zagreb, ali u Tovarniku Matoš nije zaboravljen. Škola nosi njegovo ime, a u dvorištu škole postavljena je njegova spomen bista.

Program u Tovarniku, 7. lipnja, počeo je polaganjem vijenaca na Matoševu bistu i umjetničkim programom »Ma-

toš se vraća kući: Susret starih prijatelja«, koji su pripremili učenici Osnovne škole *Antun Gustav Matoš*.

Manifestaciju je u vili *Tovarnik* otvorio izaslanik ministriće kulture i medija Hrvatske **Petar Elez**. Program je nastavljen projekcijom dokumentarnog filma *Od Kačmara do Zagreba*. Sveučilišni profesor **Goran Rem** predstavio je novo izdanje prve knjige A. G. Matoša *Iverje* (Osijek – Subotica – Mostar, 2023.), a v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković** predstavila je knjigu izabranih pjesama *Domovini iz tuđine* (Subotica, 2023.).

Povodom 150. obljetnice Matoševa rođenja raspisan je natječaj za najbolju kratku priču nadahnutu životom ili djelima A. G. Matoša, a u Tovarniku su proglašeni pobjednici. Prva nagrada dodijeljena je **Stjepanu Tomašu** za priču *Ratni izvijestitelj*, druga **Tomislavu Žigmanovu** za priču *Martina svjetla svijeta*, a treća nagrada **Slavici Sarkotić** za priču *Utjeha kose*.

Beograd

Program ovogodišnjih 7. Matoševih dana nastavljen je 10. lipnja, u Fondaciji *Antun Gustav Matoš* u Beogradu, mjestu u kojem je u dva navrata Matoš živio i stvarao (1894. – 1898. i 1904. – 1908.).

U ime domaćina, goste je pozdravila upraviteljica spomenute fondacije **Katica Naglič**, te podsjetila na Matoševe riječi »narodi mogu imati sve, samo ime ne ako ga izgube«, istaknuvši kako je on svoje ime sačuvao, uvijek i svugdje ostao svoj, bez stida, te kako trebamo učiti od njega.

I ovom su prigodom predstavljene knjige *Iverje* i *Domovini iz tuđine*. O prvoj je govorio njezin priređivač, predsjednik Društva hrvatskih književnika – Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski **Mirko Ćurić**, koji je podsjetio da je njezino prvo izdanje objavljeno u Mostaru 1899., a obnovljeno ove godine u nakladi spomenutog ogranka, te ZKVH i DHK Herceg Bosne iz Mostara, te dodao kako se u njoj, među ostalima, nalazi priča *Moć savjesti* za koju se govori da je početak hrvatske moderne, jedan nov iskorak u hrvatsku književnost.

Knjigu *Domovini iz tuđine* predstavila je njezina urednica i v. d. ravnateljice ZKVH-a, kao nakladnika Katarina Čeliković, naglasivši kako je izbor pjesama za nju sačinila profesorica srpskog jezika i književnosti **Nevena Baštovanović**. Također je pojasnila da ona nosi baš ovaj naslov, jer je Matoš u pismu svom bratu iz Beograda gdje je s 22 godine prebjegao, preplivavši Savu, napisao i istoimenu pjesmu.

Nevena Baštovanović je istaknula da joj je bila velika čast biti izbornicom pjesama, te kako je to bio veliki izazov i veliki posao.

»Matoš je antologijski pjesnik, jedna nacionalna figura. Posložiti te pjesme i ponuditi ih ovdašnjim čitateljima bilo je prijeko potrebno, jer koliko god da znamo da je on velikan, bojim se da stvarnog dodira s njegovim djelom nemamo, a sad je 60 posto njegovih pjesama vrlo dostupno. Važno je što pjesme u knjizi prati rječnik, jer za pravu recepciju njegova djela potrebno je proniknuti u sadržaj i znati što se čita«, kaže ona.

Predavanje o Matoševim danima u Beogradu održala je profesorica srpskog jezika i književnosti **Dragana Babić**, ističući da je u ovom gradu 1896. svom imenu dodao Gustav.

»Tu je naišao na gostoprimstvo u beoško-umjetničkim krugovima oko kavane *Dardaneli*, stjecišta glumaca, novinara, književnika, slikara, gdje je sklopio važna prijateljska

teljstva o kojima će kasnije pisati. Prijatelji u tom dobu bili su mu znameniti srpski pisci **Stevan Sremac**, **Janko Veselinović**, **Milovan Glišić**, **Branislav Nušić**... Za vrijeme prvog boravka u Beogradu bio je i novinar, književni kritičar i smatran je najduhovitijim hrvatskim feljtonistom koji je pisao za poznate beogradske listove. Na prvi odlazak odavde odlučio se zbog nepovoljne kritike koju je napisao na **Veselinovićev** roman *Hajduk Stanko*, kada su mu se nekako zatvorila sva vrata. Kada se vratio 1904., stvorio je novi krug prijatelja (**Bora Stanković**, **Sima Pandurović**, **Vladislav Petković Dis...**)«, rekla je Babić, ističući kako su Matoševi boravci u Beogradu veoma značajan događaj za ovdašnju književnost, upravo zbog eseja kojima je prikazao žive književne portrete najvećih srpskih pisaca.

Program u Beogradu uvećao je performans *Voyage s Matošem* u izvedbi članova Književno-teatarskog kružoka HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice – **Zoltana Siča**, **Nevene Baštovanović** i **Vedrana Peića**, uz glazbenu podlogu po odabiru **Emine Tikvicki**. On je temeljen na istoimenom radu koji je Nevena napisala i objavila prije devet godina, u povodu 100. obljetnice Matoševe smrti.

»Moto *Voyagea* je Matošev citat koji kaže 'Putovanje – evo, to je poezija moderne civilizacije'. On je živio u vremenu društvenog, tehnološkog napretka, kada je željeznica prostrujala svijetom, a u ovih 20 minuta apostrofirane su tri najvažnije sredine u kojima je živio i djelovao (Zagreb, Beograd i Pariz)«, navodi ona.

Ovom su prigodom kratak igrokaz »Susret starih prijatelja« izveli učenici Osnovne škole *Antuna Gustava Matoša* iz Tovarnika, a glazbene nastupe priredili su članovi obitelji **Sokač** iz Beograda te mladi tamburaši Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina.

Plavna

Nakon Beograda *Matoševi dani* nastavljeni su 11. lipnja u Plavni, rodnom mjestu njegovog oca. Misa za Matoša održana je u crkvi sv. Jakova, a domaćin u Plavni bio je HKUPD *Matoš*.

»Gradite zajedništvo, čuvajte sjećanja i gradite perspektive onoga što će Plavna biti. Niste sami, s vama je HNV,

ZKVH, s vama je i politička stranka čiji sam predsjednik, NIU *Hrvatska riječ*. Ponositi ste pripadnici hrvatskog naroda, koji se odgovorno odnose prema svojoj baštini», poručio je Plavancima predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov.

Plan je da se do narednih *Dana A. G. Matoša* u Plavni postavi njegova bista. Konkretno razgovore vode Društvo hrvatskih književnika i ZKVH, ali razgovori se vode i na ministarskoj razini između ministra Žigmanova i hrvatske ministricke kulture **Nine Obuljen-Koržinek**.

»Najvjerojarnije će to biti rad **Marije Ujević-Galetović**, velike hrvatske kiparice. Ako nađemo financijska sredstva, mislim da bi bista mogla biti postavljena već do kraja ove godine. Mislim da bi to bilo značajno i za Plavnu i Vojvodinu i dalo bi drugu dimenziju našim manifestacijama«, kazao je predsjednik DHK – Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski **Mirko Ćurić**.

Zagreb

Posljednja u nizu stanica gdje je proslavljena 150. obljetnica rođenja A. G. Matoša bila Zagreb, s programom priređenim 13. lipnja, na njegov rođendan.

Prvo su na zagrebačkom groblju Mirogoj na njegov grob vijence položili i svijeće zapalili predstavnici DHK-a

i ZKVH-a. Predsjednica DHK-a **Hrvojka Hihanović-Salopek** ovom je prigodom rekla da su Matoša nazivali rabbi, jer je bio uzor modernističkih pjesnika, sveučilišne mladeži, kritičara, kako su ga svi obožavali zbog njegove duhovitosti, te kako će ga njegova domovina slaviti dok god bude DHK te ljubitelja i poklonika književnosti.

Nakon toga, kod njegovog spomenika na Strossmayerovom šetalištu nekolicina sudionika čitala je stihove njemu u čast, uz glazbeni nastup člana Zagrebačke opere **Nevena Mrzlečkog**. Nenadano se skupu obratio mladi zagrebački pjesnik, po struci liječnik, **Darko Orešković** koji je prethodnu večer, s dvojicom svojih prijatelja ukrasio Matošev spomenik velikim buketom i tri nepotpisane pjesme njemu u čast. On je rekao da nije bio ljubitelj poezije do trenutka dok nije »upoznao« Matoša, nakon čega ju je i sam počeo pisati, pa su nazočni mogli čuti jednu posvećenu upravo Matošu, u kojoj ga, među ostalim, naziva bunjevačkim Baudelaireom.

Središnji događaj priređen je u Društvu hrvatskih književnika gdje je, među ostalim, prikazan dokumentarni film **Mihaela Kelbasa** *Od Kaćmara do Zagreba*, te uručena treća nagrada s natječaja za najbolju neobjavljenu kratku priču nadahnutu djelima ili životom Antuna Gustava Matoša, hrvatskoj književnici Slavici Sarkotić za priču *Utjeha kose*.

Uz već spomenutog Darka Oreškovića, svoje su pjesme pročitali i njegovi prijatelji – braća **Maks** i **Adam Skendžić**, a Mirko Ćurić i Katarina Ćeliković su i ovdje predstavili dvije spomenute knjige.

Na koncu je odigran multimedijalni performans *Voyage s Matošem* KTK-a, koji je, kao i u Beogradu, naišao na izuzetan prijem publike među kojima je bilo onih koji su bili uvjereni da se radi o glumcima osječkog HNK-a. Ne, oni su naši, subotički glumci, ali glume na takvoj razini profesionalnosti, da će večeras (petak, 16. lipnja), s nekolicinom svojih kolega, nastupiti upravo na sceni HNK-a u Osijeku, s predstavom *Avaške godine*.

Povezivanje novih prostora

Organizatori *Dana Antuna Gustava Matoša* su Društvo hrvatskih književnika – Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, Osijek; Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, Općina Tovarnik, Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo *Matoš* iz Plavne; Seoska i Hrvatska samouprava Kaćmara; Fondacija *Antun Gustav Matoš*, Beograd i Osnovna škola *Antun Gustav Matoša* iz Tovarnika.

Pokrovitelji manifestacije su Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Vukovarsko-srijemska županija, Općina Tovarnik i Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske.

»Ova manifestacija povezala je Hrvatsku, Srbiju i Mađarsku, ali smo uključili i Mostar budući da je Matoš svoju prvu knjigu objavio u Mostaru, tako da se DHK, koje ima svoju organizaciju i u Mostaru, uključilo i sunakladnik je knjige *Iverje*. Kada smo krenuli u ovu priču prije deset godina, bilo je zamišljeno da se uključe znanstvene i sveučilišne

institucije, ali zbog određenih problema to se zaustavilo. DHK bilo je uporno i partnera smo našli u ZKVH. Od njih smo doznali da u Plavni postoji manifestacija posvećena **Josipu Andriću** i Antunu Gustavu Matošu. Plavna je od Tovarnika zračnom linijom udaljena oko 30 kilometara i prvo smo išli na povezivanje ta dva mjesta. Podrazumijevao se Zagreb. Onda smo shvatili koliko Matoš zapravo daje mogućnosti za integraciju kakvu danas imamo. A svi ovi prostori koje sada povezujemo mogu se naći u Matoševim tekstovima«, kazao je Čurić i dodao da su u knjizi *Iverje* s dva Matoševa autobiografska teksta u kojima on piše kako je s djedom Grgom hodao po Plavni, Kačmaru, okolici Sombora i Subotice.

Matoševe kulturne i književne veze pulsiraju u četirima državama. Zajedništvo u knjigama, programima, prijateljstvu.

»U Srbiji jedna udruga i jedna fondacija nose njegovo ime, to su naša i Matoševa omiljena mjesta: Plavna i Beograd. Matoš je bio čovjek Europe, čovjek svijeta za svojega vrlo kratkog života. Za 150. rođendan dali smo mu dvije knjige, svoje novo i osobno čitanje njegovih djela. Dali smo mu nove ljude, mlade, učenike, nastavnike, članove udruga u Kačmaru, Tovarniku, Beogradu, Plavni, Zagrebu. To su ljudi koji su govorili poeziju, čitali njegova djela, pisali kratke priče, uređivali knjige, pisali o Matoše-

vu djelu. Stoga, ovaj je rođendan označio prekretnicu u *Matoševim danima* i označava početak drukčijeg pristupa ovom velikom hrvatskom književniku. Svjesni smo brojnih napisanih knjiga o njegovu djelu, na nama je popularizacija i oživljavanje više nego aktualnih tema u Matoševoj poeziji, noveli, kritici«, kazala je v.d. ravnateljice ZKVH-a Katarina Čeliković i dodala: »Naš put se nastavlja u Mostar u kojem je tiskano prvo izdanje priča *Iverje*, ali i druga mjesta u kojima ćemo predstaviti ovoga Bunjevca, Srijemca i Zagrepčanina – Europljanina. ZKVH ove godine daje svoj veliki prinos u osobnom čitanju Matoševe poezije a dovođit će Matoša i u druge hrvatske udruge kulture.«

Domaćin u Tovarniku bio je načelnik Općine Tovarnik **Anđelko Dobročinac**, koji je prisustvovao i programima u drugim mjestima koja su obilježila Matošev život.

»Susret u Kačmaru bio je prilika da se povežemo s hrvatskom samoupravom u Kačmaru, ali i s načelnikom Općine Kačmar koji je bio u Tovarniku na svečanoj sjednici na Dan općine Tovarnik. Matoš nas povezuje na puno načina i to je ono što trebamo graditi. Matoš nas i nakon svoje smrti povezuje, ali to sada prelazi postavljene granice«, kazao je Dobročinac i dodao je je plan rješavanje statusa Matoševe rodne kuće što bi Tovarnik dodalo kao još jednu točku na kulturnoj mapi Hrvatske i Europe.

Z. V. / I. P. S.

Nevena Baštovanović, autorica elaborata (*Ponovni Osnutak hrvatske Drame u Narodnom kazalištu u Subotici*)

Neophodnost profesionalizacije i institucionalizacije kazališnih praksi

*Kada je riječ o kulturnim politikama, smatramo da se tek kroz profesionalizaciju i institucionalizaciju osigurava adekvatna integracija posebnosti manjinskih identiteta u većinski sustav * Profesionalna scena treba biti suvremena, baviti se širim i drukčijim temama, pristupiti im ne samo imitativno-realistički već s dozom odmaka, kritike i promišljanja*

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Nevena Baštovanović iz Subotice dobro je poznata pratiteljima kulturnoga, prije svega kazališnoga i književnoga života u vojvođanskih Hrvata. Na kulturnoj sceni pojavljuje se kao mlada recitatorica (kasnije i nagrađivana), što joj je bila svojevrsna ulaznica u svijet književnosti i teatra. U godinama koje će uslijediti dio studija je provela na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te masterirala na katedri za srpski jezik i književnost na Filozofskom fa-

kultetu u Novom Sadu s temom »Avaške godine u kontekstu hrvatske dijalektalne književnosti«. Piše poeziju i književne prikaze koje objavljuje u domaćoj periodici, a pjesme su joj uvrštene u dvije antologije suvremenog pjesništva Hrvata u Vojvodini. Godine 2021. objavila je i knjigu pjesama *Vinjete Bola*.

Kada je u pitanju kazalište, kao redateljica i dramaturginja, od 2014. do danas postavila je petnaestak scenskih djela. Dio igrokaza i predstava radila je s djecom i mla-

dima, a povodom različitih prigoda poput *Noći svetaca* (*Holywina*), *Književnog prela* i slično. Posebice se ističe njezin rad u okviru Književno-teatarskog kružoka HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice, s kojim je posljednjih godina realizirala dvije predstave: *Avaške godine*, prema poetskom djelu **Milovana Mikovića** i *Salon mame Tereze*, po tekstu **Petka Vojnića Purčara**, kao i performans *Voyage s Matošem*. *Avaške godine* imale su odličnu recepciju kod publike, igrane su i na profesionalnoj sceni subotičkog Narodnog kazališta, a večeras (petak, 16. lipnja) gostuju na sceni Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku.

Glede njezine naobrazbe, valja dodati i kako privodi kraju svoj drugi master: master studij teorije dramskih umjetnosti i medija na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu. Među ostalim, pohađala je i seminar *Stvaranje kazališta* u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, bila je i polaznicom Zagrebačke slavističke škole u Dubrovniku te položila Lektorat za hrvatski jezik na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu.

Imajući u vidu njezin dosadašnji anagažman i rezultate u području kazališta, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata pozvao je Baštovanović izraditi elaborat na temu (Ponovni) Osnutak hrvatske Drame u Narodnom kazalištu u Subotici. Baštovanović je taj posao privela kraju, te je elaborat prošloga tjedna svečano predala v. d. ravnateljice ZKVH-a **Katarini Čeliković**. Ovime je navedena kazališna inicijativa, kako je tom prigodom istaknuto, postala i službenom.

Po riječima Nevene Baštovanović, cilj elaborata je obrazložiti i ponuditi način, kako na institucionalno primjeren, profesionalno sukladan i jedan obuhvatan način, po modelima kako to imaju druge nacionalne zajednice u Vojvodini, osigurati održivo i trajno rješavanje ponovnoga osnutka Drame na hrvatskom jeziku u Narodnom kazalištu u Subotici.

► **U elaboratu čija ste autorica, među ostalim, navodi se kako ponovni osnutak i ustrojavanje Drame na hrvatskome jeziku »ne bi značilo samo ispravljanje jedne povijesne nepravde« već i da »kulturne politike zahtijevaju profesionalizaciju i institucionalizaciju jer se samo na ovaj način osigurava adekvatna integracija osobitosti manjinskih identiteta u većinski sustav«. U kontekstu navedenoga, što bi ovdašnjim Hrvatima, kao manjinskoj zajednici, trebao donijeti ovaj projekt?**

Na početku razgovora bih rekla da su nositelji ove inicijative i projekta Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, kao profesionalna ustanove kulture te zajednice, Hrvatsko nacionalno vijeće, kao krovno tijelo hrvatske manjine u Srbiji i u političkom smislu Demokratski savez Hrvata u Vojvodini. Čast mi je i zadovoljstvo što me je ZKVH pozvao da uradim elaborat koji je ujedno i prepoznat kao iznimno važan korak u realizaciji te inicijative. Ovaj elaborat nastoji ponuditi pregled kazališnih praksi Hrvata u Subotici i Srbiji, kroz povijest a posebice u proteklih deset godina, te ponuditi konkretne prijedloge za ponovnim vraćanjem drame na hrvatskome jeziku. Hrvati su dali

veliki doprinos kulturnom životu grada Subotice, među ostalim i u kazalištu. Teatar je važan čimbenik u izgradnji, ali i u potvrđivanju identiteta jedne zajednice. Nama nije cilj tražiti krivca za to što je Drama na hrvatskom nestala s godinama, ne želimo potcrtavati granice nego biti kohezivni faktor koji će značajno obogatiti kazališni život. Kada je riječ o kulturnim politikama, smatramo da se tek kroz profesionalizaciju i institucionalizaciju osigurava adekvatna integracija posebnosti manjinskih identiteta. Naime, isključivo financiranje amaterizma, doprinosi getoizaciji manjinskih zajednica. U hrvatskoj zajednici postoji kazališni amaterizam koji je uglavnom naslonjen na tradicijsko, pučko ili crkveno. S druge strane, profesionalna scena treba biti suvremena, baviti se širim i drukčijim temama, pristupiti im ne samo imitativno-realistički već s dozom odmaka, kritike i promišljanja.

► **Kada govorimo o inicijativi za reosnutak, treba se vratiti i na prvi osnutak. Naime, nakon Drugog svjetskog rata, u rujnu 1945., u Subotici se osniva Hrvatsko narodno kazalište. Međutim, vremenom nestaju i hrvatski nazivi i sadržaji na hrvatskom jeziku...**

Nakon Drugog svjetskog rata, rujna 1945. u Subotici su osnovani Hrvatsko narodno kazalište i Mađarsko narodno kazalište, odlukom tadašnjih vlasti AP Vojvodine. Hrvatsko narodno kazalište svečano je otvoreno i počelo s radom izvedbom komada *Matija Gubec* 28. listopada 1945. godine. Odlukom iz 1951. dva kazališta spojeni su u jedno Narodno pozorište – Népszínház u kojem su postojala dva dramska ansambla: Drama na hrvatskom jeziku i Drama na mađarskom jeziku, a 1958. godine Drama na hrvatskom jeziku preimenovana je u Dramu na srpskohrvatskom jeziku, koja je sve do 1980. godine na svom repertoaru imala razvijenu praksu izvedbi kazališnih komada na lokalnom hrvatskom idiomu s »kućnim piscem« **Matijom Poljakovićem** (od 50-ih do 70-ih godina) i predstave hrvatskih pisaca poput **Petka Vojnića Purčara**, uz sudjelovanje hrvatskih glumaca. Godine 1985. godine na čelo kazališta dolazi **Ljubiša Ristić** s projektom KPGT-a nakon čega u subotičkom kazalištu ostaje samo jedna Drama za sve glumce. Godinu dana prije odlaska Ristića, 1994. godine, mađarska zajednica osniva kazališnu scenu *Dezső Kosztolányi Színház*, a u Narodnom kazalištu se ponovno odvajaju ansamblji. Važno je istaknuti kako moramo poznavati i biti svjesni povijesnog konteksta i izazova s kojima se suočavao naš narod, te da su Hrvati od samih početaka kroz više stoljeća bili jedan od najznačajnijih čimbenika razvoja kazališta u gradu Subotici.

► **Određena kazališna aktivnost ovdašnjih Hrvata postojala je i prije 1945. godine. Zanimljiv podatak je da se početak kazališne prakse u Subotici vezuje za daleku 1747. godinu i Gramatikalnu, tj. Franjevačku gimnaziju, što ima veze s ovdašnjim Hrvatima...**

O kazališnim praksama Hrvata u Subotici važne tekstove pisali su **Josip Buljovčić**, **Milovan Miković**, **Ivanka Rackov**... Svakako da nismo »tikve bez korijena«. Početak kazališne prakse u Subotici vezuje se za 1747. godinu i Gramatikalnu, tj. Franjevačku gimnaziju u ko-

joj je održana prva predstava na tadašnjem službenom jeziku grada kojim je napisan i gradski Statut – dalmatinskom (hrvatskom) i ona traje do konca XVIII. stoljeća. Ponovnu uspostavu vidimo na koncu preporodnih gibanja početkom XX. stoljeća, u okviru udruženja kao što su *Pučka kasina* ili *Kolo mladeži*. Kazališni život osobito je razvijen 1930-ih godina kroz djelovanje Subotičke matice i Hrvatske kulturne zajednice, a u okolnim naseljima kroz ogranke *Seljačke sloge*. Među važnim izvedbama iz

ovoga razdoblja je historijska drama *Tri stoljeća*, izvedena u Gradskom kazalištu 1936. godine kao dio šireg programa obilježavanja 250. obljetnice doseljavanja bunjevačkih Hrvata na ova područja. Nakon niza godina izvedbenih ostvarenja vezanih za običajni kalendarski ciklus i posjeta profesionalnih putujućih družbi, u Subotici je 1944. godine osnovan Pozorišni odsjek s **Lajčom Lendvajem** na čelu.

► **Subotičko Narodno kazalište** je u jednom razdoblju, počevši od 2003., na svoj repertoar stavljalo komade suvremenih hrvatskih autora koje su članovi ansambla **Drame** na srpskom igrali u »originalu« na hrvatskom jeziku. Također, u to vrijeme počinje s gostovanjem predstava iz Hrvatske u Subotici...

Navezano na ovu konstataciju, s aspekta najelementarnije multikulturalnosti bila je to pozitivna, ali nedovoljno razvijena i usustavljena praksa koja se temeljila na dobroj volji pojedinaca. U prethodnih deset godina (2013. – 2023.) koje u elabouratu detaljno prikazujemo, u subotičkom kazalištu postavljen je samo jedan komad hrvatskog autora koji je igran na hrvatskom, a to je **Glorija Ranka Marinkovića** 2014. godine. Kada su u pitanju gostovanja, uočava se tendencija zastrašujućeg opadanja u posljednjih deset godina: od po jednog gostovanja Hrvatskog narodnog kazališta iz Osijeka 2013. i 2014. godine, te 2015. i 2018. kada su gostovali glumci Gradskog kazališta **Joza Ivakić** iz Vinkovaca (koje je 2018. ugostilo i Dječje kazalište u Subotici), nisu zabilježena nova gostovanja u organizaciji subotičkog profesionalnog kazališta. Iz ovakve statistike iščitava se poražavajuća nebriga i neosjetljivost na postojanje jedne nacionalne zajednice i njenih

kulturnih potreba. Profesionalne kazališne kuće i trupe organizirano su u Suboticu pozivali i ugošćavali u okviru svojih manifestacija institucije i udruge kulture Hrvata u Srbiji, među kojima se ističu gostovanja u okviru *Dana hrvatske knjige i riječi* te *Književnog prela* Hrvatske čitaonice. Inače, u Srbiji gostuju predstave iz Hrvatske, posebno u okviru festivala (*Bitef*, *Sterijino pozorje*, *Joakimfest*, *Infant*, *Art trema fest*, *Desiré*). No, to ipak nije dio planskih politika i institucionalnoga djelovanja već je

ovisilo o pojedinačnim manifestacijama te kriterijima festivala ili kazališta.

Elaborat prikazuje i amatersku dramsku scenu među Hrvatima u Srbiji, posebice u Vojvodini, kroz aktivnosti u posljednjih deset godina...

Da, postoji bogata i raznolika teatarska produkcija u amaterizmu. U proteklih deset godina, na toj sceni djeluje deset, a kontinuirano šest dramskih sekcija pri kulturnim udrugama. U posljednjem desetljeću dramska sekcija pri HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici realizira je deset predstava, a sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* u Somboru devet predstava. Neke od tih predstava imale su i po 30-40 izvedbi. Dramske sekcije sudjeluju na smotrama dramskog stvaralaštva u Srbiji te gostuju na različitim manifestacijama u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Također, udruge su organizatori susreta i smotri međunarodnog karaktera: HKUD *Vladimir Nazor* u Somboru organizira Međunarodni susret amaterskih dramskih društava, HBKUD *Lemeš* u Lemešu organizira *Memorijal Antuna*

Početni koraci bili bi usmjereni ka, kolokvijalno rečeno, unutarinstitucionalnoj suradnji s postojećim ansamblima u matičnom Narodnom kazalištu, uz korištenje zajedničkih resursa tehnike i logistike, s posebno važnom ulogom lektora za hrvatski jezik, jer je govor jedan od osnovnih i dinstinktivnih glumačkih alata. Nadalje, jačala bi se koprodukcijaska suradnja s kazališnim kućama i trupama iz Hrvatske, osobito s Hrvatskim narodnim kazalištem iz Osijeka u kojemu već imamo veliki oslonac. Kao treće, profesionalizirala bi se suradnja s postojećim kazališnim skupinama i pojedincima iz hrvatske zajednice u Subotici i Srbiji i, kroz konkretne aktivnosti, osnaživao bi se i usavršavao amaterski kadar.

Aladžića, a HKC *Bunjevačko kolo* od prije dvije godine organizira Međunarodni amaterski festival drame DRIM-fest. Tu su i predstave koje se realiziraju u okviru vjerskoga života ovdašnjih Hrvata, poput predstava za *Holywin*. Rad dramskih skupina iz hrvatske zajednice ukazuje na potrebu i zanimanje, kako kod samih izvođača tako i kod publike, za usavršavanjem i usustavljanjem kazališne prakse Hrvata u Srbiji.

► **Inicijativa za osnutkom hrvatske Drame u Subotici slijedi prakse drugih manjina u Vojvodini kao uzorni model. Kažite nam više o tome...**

Druge nacionalne zajednice na teritoriju Vojvodine, poput Mađara, Rusina, Rumunja i Slovaka, imaju svoja profesionalna kazališta, bilo kao samostalne ustanove ili kao dio većih kazališnih ustanova. Ove nacionalne zajednice

mogu biti primjerom uspješnog ostvarivanja svojih etno-kulturnih prava. U tom kontekstu, važno je naglasiti da se ovom inicijativom ne traži ništa neočekivano, ekskluzivno ili novo već nešto što se, imajući u vidu različite teme o kojima smo govorili, podrazumijeva.

► **Dolazimo i do konkretnog plana ponovnoga osnutka hrvatske drame u subotičkom kazalištu, odnosno do prijedloga koji se navode u elaboratu. Što se predlaže glede realizacije u tehničkom smislu, kako bi se radile predstave, koja bi bila repertoarska politika?**

Projekt bi trebao biti realiziran po modelu kako je to učinjeno i kako postoji na srpskom i mađarskom jeziku, formiranjem samostalne jedinice: Drame na hrvatskom. Na isti način bilo bi riješeno pitanje financiranja Drame – proračunskim sredstvima iz AP Vojvodine i Grada Subotice. Treba biti izabran umjetnički ravatelj Drame na hrvatskome jeziku, te bi se sustavno pristupalo formiranju ansambla. Početni koraci bili bi usmjereni ka, kolokvijalno rečeno, unutarinstitucionalnoj suradnji s postojećim ansamblima u matičnom Narodnom kazalištu, uz korištenje zajedničkih resursa tehnike i logistike, s posebno važnom ulogom lektora za hrvatski jezik, jer je govor jedan od osnovnih i dinstinktivnih glumačkih alata. Nadalje, jačala bi se koprodukcijaska suradnja s kazališnim kućama i trupama iz Hrvatske, osobito s Hrvatskim narodnim kazalištem iz Osijeka u kojemu već imamo veliki oslonac. Kao treće, profesionalizirala bi se suradnja s postojećim kazališnim skupinama i pojedincima iz hrvatske zajednice u Subotici i Srbiji i, kroz konkretne aktivnosti, osnaživao bi se i usavršavao amaterski kadar. Predstave bi se radile u koprodukciji s hrvatskim kazalištima i kazališnim trupama, u komornim postavkama s gostujućim prvacima hrvatskog glumišta u naslovnim ulogama te u predstavama s domaćim glumcima. Repertoarska politika temeljila bi se na postavljanju djela svjetskih pisaca, hrvatskih dramskih autora te hrvatskih pisaca iz Srbije, što može biti područje zavičajnog kao prostor koji bi nas povezao. Gostovanje s ovim predstavama bilo bi organizirano i u onim mjestima u Vojvodini u kojima u značajnijem broju žive Hrvati. Cilj je dosezanje produkcije od četiri premijere godišnje po završetku četverogodišnjeg ciklusa poput drugih dvaju ansambala.

► **Nakon elaborata, što slijedi dalje?**

Krajem ovog mjeseca planiran je kolokvij u ZKVH-u na kojem će elaborat biti predstavljen široj javnosti te koristim ovu prigodu pozvati sve zainteresirane da nazoče kolokvij i uzmu aktivno sudjelovanje kako bi naši zaključci bili što kvalitetniji. Ovih dana imat ćemo i razgovor s vodstvom osječkog HNK-a gdje ćemo im predstaviti elaborat te razgovarati o potencijalnoj suradnji. Znamo da je reosnutak Drame na hrvatskom u Subotici bila i jedna od tema na nedavnom sastanku premijera Pokrajinske vlade **Igora Mirovića** i predsjednice HNV-a **Jasne Vojnić**. Nakon elaborata i kolokvija slijedi nastavak kontinuirane koordinacije unutar hrvatskih institucija, odnosno onih institucionalnih i političkih čimbenika koji su ovo započeli, a za koje smo vidjeli da polučuju pozitivne rezultate.

Hrvatski prosvjetni dom u Subotici i Subotička matica

Različiti pravci – a isti kraj

U seriji tekstova o nazivima institucija i prostora za rad hrvatskih institucija, organizacija i udruga kroz povijest, ovoga puta bavimo se dvama subotičkim pričama: Hrvatskim prosvjetnim domom i Subotičkom maticom

Ideja o podizanju Hrvatskog doma u Subotici potekla je takorekuć iz krajnje nužde. Inicijativu i akciju u tu svrhu predvodilo je Hrvatsko pjevačko društvo *Neven*, koje je u početku bila samo sekcija Prosvjetnog društva *Neven* (osnovanog 1920.), prije nego je postalo samostalno društvo 1. svibnja 1925. Upravni odbor HPD-a *Neven* činili su: predsjednik: **Ivan Vojnić Tunić**; potpredsjednik: **Joso Vuković Đido**; tajnik: **Tomo Malagurski**; blagajnik: **Ivan Skenderović**; arhivar: **Josip Bosnić** i pet odbornih članova. HPD *Neven* okupljao je takorekuć liberalne predstavnike hrvatske inteligencije u Subotici. Neki od njegovih članova bili su članovi Bunjevačko-šokačke stranke, koja je koncem 1924. praktički prestala posto-

predstavnik manjina katoličke vjeroispovijesti (Mađara, Nijemaca). Liberalno krilo BŠS-a međutim proglasilo je ovaj čin nelegitimnim i zadržalo ime i organizaciju stranke. Posljedično, politička scena Subotice postala je još burnija nego prije. Sada su se praktički za glasove istog glasačkog tijela (Hrvata) nadmetale dvije stranke, čiji su članovi bili dojučerašnji suradnici.

Osamostaljenje HPD-a *Neven*

Međustranački prijevor između BŠS-a i VPS-a proširio se i na kulturna društva. Društva su se praktički svrstala uz jednu od dviju stranaka. Pjevačka sekcija *Neven*, koja

je okupljala liberalne, izbačena je koncem siječnja 1925. iz prostorija Katoličkog kruga, kojega su držali klerikalci. Paradoksalno, predsjednik Katoličkog kruga, kanonik **Ilija Kujundžić**, bio je i predsjednik Prosvjetnog društva *Neven*. Ovaj potez klerikalaca ubrzao je osamostaljenje pjevačke sekcije *Nevena* u samostalno društvo. To se dogodilo na konstituirajućoj skupštini, održanoj 1. svibnja 1925.

Novoosnovano društvo HPD *Neven* suočilo se s nedostatkom prostorija. Radi rješavanja toga pitanja, 1926. pokrenuta je akcija za podizanje Hrvatskog prosvjetnog doma u Subotici. Prilozi su stizali ne samo iz Subotice nego i od šokačkih Hrvata (Bereg, Monoštor itd.), pa i iz Zagreba.

»Marnim i požrtvornim radom, i

ako pritiskivani teškim materialnim i privrednim neprilikama, skupilo se barem toliko novaca, da se moglo kupiti u centru grada u Harambašićevoj ulici lijepa i ugledna kuća, koja će – preudešena prema društvenim potrebama – moći služiti svojoj svrsi i udovoljavati čednim zahtjevima hrvatskih kulturnih društava u Subotici«, piše katolički dnevnik *Hrvatska straža* od 7. prosinca 1930. Zapravo, ta je kuća bila u vlasništvu udove **Vranje Suda-revića** (gradonačelnika Subotice 1920. i nar. zastupnika

Posvjeta Hrvatskog prosvjetnog doma u Subotici 1930. godine

jati kao jedinstvena organizacija. Klerikalno krilo BŠS-a (**Blaško Rajić** i **Miško Prčić**), koje je uostalom bilo na čelu stranke od početka, formiralo je novu stranku pod imenom Vojvođanska pučka stranka. Ovaj jednostran čin, koji je u suštini predstavljao čist separatizam (jer nisu konzultirani liberalci), klerikalci su predstavljali javnosti kao samo utapanje BŠS-a u širu partijsku organizaciju (VPS). Zapravo, oni su na ovaj način htjeli riješiti podjele u stranci, istisnuti liberalne i na njihovo mjesto dovesti

BŠS-a od 1920. do 1924.). I konačno, 8. prosinca 1930., na blagdan Bezgrješnog začetca, održana je posveta i otvaranje Hrvatskog prosvjetnog doma (Harambašićeva br. 4).

Posvećenje doma – čin izmirenja

Posvećenje zgrade Doma bio je ujedno i čin izmirenja između dojučerašnjih političkih protivnika, članova bivše Bunjevačke šokačke stranke i Vojvođanske pučke stranke. Obred posvećenja Doma obavio je župnik Blaško Rajić. Otvorenju Doma prisustvovali su između ostalih u ime vojske potpukovnik **Petar Čanić**, u ime policije **Lazar Turanov**, u ime Srpskog pevačkog društva *Graničar* predsjednik **Dragomir Dimitrijević** i tajnik **Boža Ristić**, u ime državne gimnazije profesor **Milivoje Knežević**, te predstavnici mnogih kulturnih i nacionalnih društava i veliki broj građana.

»Danas imamo svoj 'Dom', imamo maticu svih naših kulturnih i prosvjetnih društava. Svoj smo u svome! Ne ćemo se više potucati od nemila do nedraga. Imamo svoj Dom, svoju kulturnu palaču, imamo krov pod kojim ćemo moći nurno da radimo za ljepšu i bolju budućnost svog roda«, piše *Neven* od 25. prosinca 1930.

Subotička matica

Prostorije Hrvatskog prosvjetnog doma u Subotici bile su dovoljne za smještanje HPD-a *Neven* i eventualno još nekog manjeg društva, koje se nalazilo na istoj političkoj liniji kao HPD *Neven*. Međutim, nisu mogle postati krovna ustanova Hrvata u Subotici, a kamoli u Bačkoj. To je uočio biskup **Ljudevit Budanović**. On je htio društvo koje bi nadraslo sve podjele i ograničenja. Radi toga otkupio je zgradu praktički vegetirane Bunjevačke prosvjetne matice (Braće Radića 9) i osnovao ondje Subotičku maticu. Ovo društvo je po karakteru bilo katoličko, ali nije bilo isključivo. Činio ga je mlađi naraštaj svećenika, koji je školovan u Zagrebu. Zapravo, Subotička matica je nadrasla uske društvene okvire. Ona je doista postala matica, oko koje su se, poput pčela, okupljala ostala hrvatska društva različitih koncepcija.

Subotička matica je bila formalno-pravno vlasnik prostorija. Po njoj je nazvana i sama zgrada. Međutim, ona nije bila i jedini njen korisnik svojih prostorija. Pod njenim krovom obrazovano je više društava, čije članstvo je ili dolazilo iz redova Subotičke matice ili bilo ideološki na istoj liniji s njom. Najznačajnije od njih je Hrvatska kulturna zajednica – savez Hrvatskih prosvjetnih radnika i društava u Subotici. Osnivačka skupština ovog društva održana je 8. ožujka 1936.

Prostorije Subotičke matice bile su mjesto brojnih kulturnih događanja: predavanja, izložbi itd. Od toga vrijedi izdvojiti Smotru bunjevačke prošlosti, otvorenu 28. rujna 1935., proslavu 250-godišnjice doseljenja jedne skupine Bunjevaca (15. kolovoza 1936.), Dane hrvatske knjige (5. – 8. siječnja 1939. godine), prelo Hrvatske kulturne zajednice (7. siječnja 1940.) i Veliki sabor bačko-baranjskih Hrvata (12. siječnja 1941.). Također, u njima su boravili kao gosti ugledne ličnosti iz Hrvatske: zagrebački

»Smotra bunjevačke prošlosti« 1934. u Subotičkoj matici

nadbiskup **Alojzije Stepinac** u veljači 1939., ministar pošta i telegrafa **Josip Torbar** (7. siječnja 1940.) itd. Ondje je djelovala i redakcija Subotičkih novina i pokrenuto izdavaštvo.

Gašenje

Po ulasku mađarske vojske u Suboticu, bogata inventura Subotičke matice (dokumenti, knjige, predmeti) uništena je ili razvučena. Rad društva privremeno je zaustavljen, jer je njeno članstvo ili u emigraciji ili u deportaciji. Hrvatska kulturna zajednica održavala je svoje skupštine, ali osim toga nije postignula vidljivije rezultate. Subotička matica obnovila je rad poslije Drugog svjetskog rata. Međutim, prestala je praktički postojati 1948./49., kada su njeni članovi gotovo jedni za drugim procesuirani. Prostorije društva su nacionalizirane i u njih je smješten kino *Zvezda*.

Ista sudbina je zatekla i Hrvatski prosvjetni dom. Društvo je stagniralo tijekom Drugog svjetskog rata. Poslije rata obnovilo je rad, ali ga je moralo usuglasiti sa zahtjevima komunista. Međutim, i ovo društvo je ukinuto, a njegove prostorije su nacionalizirane i predane OKUD-u *Mladost*.

Vladimir Nimčević

Dobna struktura

– osnov za projekcije i strategije

Dobna (i spolna) struktura stanovništva predstavlja najvažnije demografske odlike svake populacije i iz tog razloga ovi podaci prikupljeni su u svim popisima. Riječ je o obilježjima bez kojih se ne može u potpunosti sagledati nijedna druga važnija karakteristika stanovništva (ekonomska aktivnost, obrazovni nivo, bračnost, fertilitet, migracije itd.).

Dobna struktura stanovništva formira se u duljem razdoblju, pod direktnim utjecajem rađanja, smrtnosti i obima migratornih tokova. Dobni (i spolni) sastav stanovništva stoga predstavljaju jasnu sliku dosadašnjeg razvoja svake populacije i, istodobno, u velikoj mjeri uvjetuju buduće promjene u kretanju stanovništva.

Osim toga, ovi podaci predstavljaju osnov za izradu procjena i projekcija stanovništva, strategija i politika u vezi sa starenjem, mladima, obrazovanjem i dr., kako za cjelokupnu populaciju tako i za pojedine skupine kao što su nacionalnomanjinske zajednice.

Na osnovu rezultata prethodnih popisa dr. sc. **Dražen Živić** je utvrdio da je u samo jednom međupopisnom razdoblju (2002. – 2011.) broj vojvođanskih Hrvata do 14. godine smanjen za 34,4%, a broj između 15. i 64. godine je smanjen za 18,8%. Koeficijent mladosti je smanjen s niskih 10,8% na 8,5%, a relativan udio radno sposobnih je smanjen sa 67,7% na 66,1%. Relativni udio starih (iznad 65 godina) u ukupnoj populaciji je povećan s 21,2% na 25,3%. Indeks starenja je povećan sa 196,5 na 297,3, što pokazuje da je broj starih trostruko veći od broja mladih.

Stari Slankamen

Prema demografskim projekcijama do 2050. godine pojedine etničke grupe bit će na rubu opstanka, a procesi asimilacije vremenom će dovesti i do »nestajanja« pojedinih etničkih grupa ili njihovog vrlo malog udjela u ukupnom stanovništvu, rekla je svojedobno dr. sc. **Milica Solarević** za naš tjednik.

Za sada još nisu objavljeni niti su nam dostupni podaci o dobno-spolnoj strukturi pripadnika nacionalnih manjina u Srbiji, ali se i na temelju objavljenih podataka o dobno-spolnoj strukturi po naseljenim mjestima mogu sagledati određeni procesi opadanja broja stanovnika kao i promjena u pojedinim velikim dobnim skupinama u mjestima u kojima tradicionalno žive (ili su živjeli) Hrvati, a koji su već i ranije na temelju trendova i podataka bili označeni kao nepovoljni, pogotovo kada su u pitanju pripadnici nacionalnomanjinskih zajednica.

U tablici koju donosimo u ovom broju predstavljeni su zbirni podaci po velikim dobnim skupinama (0 do 14 godina, 15 do 64 i preko 65 godina) za gradove, općine i naseljena mjesta koja su tradicionalno naseljena Hrvatima u AP Vojvodini za 2011. i 2022. godinu.

Zbog ograničenog prostora nije uključena i kategorija spol.

J. D.

Srijemska Mitrovica

Na osnovu podataka o ovim obilježjima određuju se osnovni kontingenti stanovništva, kao što su: djeca predškolskog i školoobaveznog uzrasta (mlađi od 15 godina), radni kontingent (15-64 godine), stariji od 65 godina i dr.

Velike starosne grupe po naseljenim mjestima u AP Vojvodini

	Ukupno stanovnika		- 14 godina		15 - 64 godina		65 i više godina	
	2011.	2022.	2011.	2022.	2011.	2022.	2011.	2022.
Apatin	28929	23155	3843	2945	19888	14231	5198	5979
Sonta	4331	3194	592	385	2926	1961	813	848
Sombor	85903	70818	11123	9125	58785	44110	15995	17583
Bereg	1140	769	118	71	781	491	241	207
Monoštor	3485	2647	444	334	2395	1689	646	624
Lemeš	2746	2162	262	260	1878	1372	506	530
Opovo (Općina)	10440	9462	1603	1479	7050	5925	1787	2058
Opovo	4527	4147	706	655	3104	2594	717	898
Pančevo	123414	115454	17522	16781	86728	73656	19164	25017
Starčevo	7473	6661	1114	945	5172	4227	1187	1489
Novi Sad	341625	368967	51426	58831	241820	244971	48379	65165
Petrovaradin	14810	15621	2066	2362	10692	9935	2052	3324
Bač	14405	11431	1984	1538	9902	7242	2519	2651
Bođani	952	686	118	73	657	433	177	180
Vajska	2834	2301	436	262	1926	1505	472	434
Plavna	1152	922	163	144	764	583	225	195
Beočin	15726	13875	2477	2073	10859	8870	2390	2932
Subotica	141554	123952	20304	18079	97448	78559	23802	27314
Bikovo	1487	1291	203	172	1018	865	266	254
Gornji Tavankut	1097	889	133	133	777	572	187	184
Donji Tavankut	2327	1969	325	279	1592	1270	410	420
Đurđin	1441	1202	199	167	953	796	289	239
Mirgeš	1067	888	149	145	737	574	181	169
Mala Bosna	1082	909	146	136	758	600	178	173
Žednik	1947	1546	270	216	1348	1026	329	322
Indija	47433	43443	6462	6511	33004	27164	7967	9768
Beška	5783	5116	818	757	4055	3278	910	1081
Novi Slankamen	2994	2645	325	360	2032	1539	637	746
Stari Slankamen	543	434	43	33	362	231	138	168
Ruma	54339	48621	7220	6865	37995	30616	9124	11140
Nikinci	1808	1551	218	222	1250	963	340	366
Platičevo	2444	2202	355	306	1683	1414	406	482
Hrtkovci	3036	2530	402	231	2072	1564	562	635
Srijemska Mitrovica	79940	72580	11279	9751	55253	46922	13408	15907
Stara Bingula	162	84	24	6	111	56	27	23
Stara Pazova	65792	62318	9683	9552	42705	39490	9671	13276
Golubinci	4721	4175	663	614	3280	2645	778	916
Šid	34188	27894	4637	3698	23792	17541	5759	6655
Batrovci	259	201	37	15	176	120	46	66
Bingula	732	561	85	89	516	318	131	144
Vašica	1424	1211	164	156	988	783	272	272
Gibarac	989	731	135	109	676	428	178	194
Erdevik	2736	2144	299	243	1841	1308	596	593
Jamena	950	738	130	83	626	470	194	185
Kukujevci	1955	1490	249	223	1356	903	350	364
Ljuba	446	361	59	36	296	236	91	89
Morović	1774	1301	228	121	1236	803	310	377
Sot	679	529	91	53	467	339	121	137

Lemeška banja – utopija ili realnost?

Kao ni druga sela na teritoriju Grada Sombora, Lemeš nema kanalizaciju, ali za razliku od većine drugih somborskih sela škola u ovom mjestu nema dvoranu za tjelesni odgoj. Najveći problem je ipak Lemeška banja, koja desetljećima propada

Na regionalnoj cesti Sombor – Subotica, 12 kilometara od Sombora, je Lemeš. Selo je to u kome žive potomci nekadašnjih plemićkih obitelji, selo u kome se proizvodi čuveni lemeški kulen, koji nosi oznaku zaštićenog zemljopisnog podrijetla, selo u kome je nekada radila čuvena Lemeška banja. Potomci nekadašnjih plemića žive danas običan život, uz iznimku što se mogu pohvaliti plemićkim grbovima i pečatima; proizvodnja lemeškog kulena i dalje je svedena tek na nekoliko proizvođača koji mogu živjeti od tog posla, a Lemeška banja i dalje je napuštena i zapuštena.

Od 2019. godine u Lemešu je hrvatski jezik u službenoj uporabi, ali su tek prije nekoliko mjeseci postavljene ploče i s nazivom mjesta na hrvatskom jeziku na ulazima i izlazima iz sela. Na Mjesnoj zajednici, domu zdravlja i drugim državnim institucijama ploče s hrvatskim nazivima još nisu postavljene.

Prema posljednjem popisu, u Lemešu živi 2 162 stanovnika, što je 584 manje u odnosu na popis iz 2011. godine. Najbrojniji su Mađari, a slijede zatim Hrvati i Srbi. U centru sela dominira crkva Rođenja Blažene Djevice Marije, a župa je utemeljena 1752. godine. Hrvatsko sta-

novništvo čine Hrvati Bunjevci i Hrvati iz Bosne i Hercegovine, doseljeni u ekonomskim migracijama poslije Drugog svjetskog rata.

Satovi tjelesnog u učionici

Lemeš je bio jedno od prvih somborskih sela koja su priključena na Tvornicu vode *Jaroš* u Somboru, te Lemešani sada piju istu vodu kao i stanovnici Sombora. Ono po čemu se ne razlikuju od drugih sela je kanalizacija, koje nema i koja nije ni u planu. Kao ni u drugim selima, ni u Lemešu odavno nema niti jednog bankarskog šaltera, radi Pošta, ali samo prije podne, radi ljekarna, u ambulanti somborskog Doma zdravlja *Dr. Đorđe Lazić* radi samo jedan liječnik, i to prije podne. U selu je nekoliko trgovina, a osim malih dućana i tri trgovinska lanca otvorila su svoje trgovine u Lemešu. Selo ima i dom kulture koji koriste sve udruge.

Osnovna škola *Bratstvo-jedinstvo* u Lemešu ima 143 učenika koji su raspoređeni u 16 odjela, osam na mađarskom i osam na hrvatskom jeziku. Zbog ograničenog prostora, škola radi u dvije smjene. U jednoj smjeni su niži, a u drugoj viši razredi. Najveći problem je što škola nema dvoranu za tjelesni odgoj što nije samo problem škole već i cijelog sela, jer praktički ne postoji prostor niti za kvalitetnu nastavu tjelesnog niti za druge sportske aktivnosti u zatvorenom prostoru.

»Imamo samo osam učionica, što znači da nemamo prostornih uvjeta za rad u dvije smjene. Što se tiče dvorane za tjelesni, prije sedam-osam godina uradili smo projekt za izgradnju, ali nije bilo sredstava. Snađimo se tako što smo jednu učionicu prilagodili nastavi tjelesnog, a kada vremenski uvjeti dozvole djeca su vani. Ako govorimo o školi i tome što nam je problem, onda je to svakako dvorana za tjelesni. Sada se završava dvorana za tjelesni u Srednjoj tehničkoj školi u Somboru, pa se nadamo da će poslije toga biti prostora za Lemeš. Mi ćemo svakako obnoviti projekt i ponovno tražiti sredstva«, kaže ravnatelj škole **Dejan Vukadinović**.

Nedostatak prostora razlog je što u školi nije organiziran produženi boravak. U Lemešu postoji i objekt Predškolske ustanove *Vera Gucunja* iz Sombora, ali samo za predškolce i nešto mlađu djecu.

»Roditelji koji rade, a nemaju pomoć, imaju problem čuvanja djece jaslenog uzrasta, ali i nešto starije djece, jer ne postoji cjelodnevni boravak u vrtiću«, kaže učiteljica **Marija Bagi**.

Zaparloženo lječilište

Ono što Lemešani najviše žele je obnova nekadašnje Lemeške banje. Banja je napuštena i propada od 70-ih godina prošlog stoljeća, a nekada je bila poznato lječilište

Oči u oči s ministrom

Oproblemima koje imaju u selu mještani Lemeša imali su prilike razgovarati s ministrom građevinarstva, prometa i infrastrukture **Goranom Vesićem**, koji u Lemešu nije bio kao ministar već kao dužnosnik SNS-a, ali su ipak na dnevnom redu bile teme i obećanja iz njegovog resora. Lemešane je interesiralo kada će dobiti kanalizaciju, što će biti s Lemeškom banjom, kada će škola dobiti dvoranu za tjelesni, kada će biti obnovljena autobuska stajališta. Od svih markiranih problema Vesić je Lemešanima obećao da će projekt *Čista Srbija*, a koji je Grad Sombor potpisao za izgradnju kanalizacije, biti uključen i Lemeš.

šte i čuvana prije svega zbog svog ljekovitog blata. Cijeli prostor je površine od oko 20 hektara, a od nekadašnje banje ostala je oronula centralna zgrada u kojoj su nekada bili restoran i sobe za spavanje, kao i ostaci dva velika bazena. Prvi je izgrađen pedesetih godina prošloga stoljeća i bio je to tada prvi bazen u somborskoj općini. Drugi je završen osamdesetih godina, ali nikada nije dobio uporabnu dozvolu i nikada službeno nije bio u funkciji. Zgrada s kadama i svlačionice odavno ne postoje.

Iako je prijašnjih godina bilo najava da bi se Lemeška banja mogla obnoviti, sve je ostalo na željama. Posljednje što je urađeno je izrada idejnog rješenja centra za relaksaciju, koje je prije godinu i pol dana predano Gradu Somboru i MZ Svetozar Miletić. Ovim idejnim rješenjem predstavljena je mogućnost za revitalizaciju i rekonstrukciju stare zgrade banje koja bi obuhvaćala bazenski kompleks, blatni blok, centar za masažu, centar za ljepotu i fitnes salu.

Predsjednik Savjeta MZ **István Sevald** kaže da su prije dva mjeseca uzeti uzorci.

»Analize radi Tehnološki fakultet u Novom Sadu i očekujemo do kraja mjeseca rezultate. Nakon toga bit će urađena studija izvodljivosti i onda možemo govoriti o daljim planovima«, kaže Sevald.

Obnova Lemeške banje mogla bi potaknuti dalji razvoj sela, a mogućnosti postoje kaže turizmologinja **Tereza Ivanković**.

»U selu ima smeštajnih kapaciteta, nekoliko proizvođača lemeškog kulena, koji je naš najveći brend, nekoliko je proizvođača paprike i svi bi oni mogli imati koristi kada bi se obnovila Lemeška banja. Ne mora to čak biti ni banja već malo lječilište ljekovitim blatom. Toga nema u okolini. A lokacija je savršena«, kaže Ivankovićeva.

Ipak, eventualna obnova Lemeške banje još je neizvjesna te o detaljima ne želi govoriti ni predsjednik Savjeta MZ, koji više od 30 godina pokušava naći način da se u život vrati Lemeška banja.

Z. V.

Otvoren sportsko-rekreacijski teren u Baču

Kada san postane stvarnost

»Tjelovježba i sportske aktivnosti osobito su potrebne za tjelesno i duševno zdravlje, a pridonose i društvenoj uravnoteženosti i bratskim odnosima među ljudima. To je osobito potrebno današnjem mladom svijetu koji većinom svoje dane provodi pred računalom i mobitelom«, rekao je mons. Ferenc Fazekas

Višenamjenski sportsko-rekreacijski teren u dvorišnom prostoru župe sv. Pavla Apostola u Baču otvoren je 9. lipnja na radost najprije djece, a potom i svih mještana i župljana. Projekt je realiziran na inicijativu Hrvatskog nacionalnog vijeća i Subotičke biskupije, a financijski ga je podržalo Veleposlanstvo Suverenog malteškog reda u Srbiji u okviru projektnog poziva *Make a WISH to the Sovereign Order of Malta*.

Teren je predviđen za nogomet, košarku i rukomet, a izrađen je od najsuvremenijih materijala na tržištu koji su otporni na različite vremenske uvjete i sigurni po svim pitanjima. U ovaj projekt je po riječima savjetnika u veleposlanstvu Suverenog malteškog reda **Nenada Prokića**, kada se zaokruže svi troškovi, uloženo oko 70 tisuća eura.

Sportom prema vrhu

Otvorenju i uručivanju ključeva nazočili su veleposlanik Suverenog malteškog reda u Srbiji **Alberto di Luca**, predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije mons. **Ferenc Fazekas**, predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** i spomenuti Nenad Prokić.

Veleposlanik Alberto di Luca je prigodom otvorenja kazao kako je ideju da se u Srbiji izgradi jedan sportski teren inicirao poznati nogometni menadžer **Mino Raiola**, koji je smatrao da je sport najbolji način da se mladi sklone od ulice. Nažalost, Raiola je u međuvremenu preminuo, te su po riječima veleposlanika Luca financijska sredstva za izgradnju terena prikupljena na dobrotvornoj večeri u Milanu u studenome prošle godine.

»Svaki lijep projekt iza sebe ima lijep san. Taj san je nastao od uglednog gospodina Raiola koji je želio donirati jedan sportski teren. Došli smo u Srbiju vidjeti kako realizirati taj projekt, a tada je predsjednica HNV-a Jasna Vojnić poslala u veleposlanstvo inicijativu za ovaj sportski teren. Bilo je poteškoća u realizaciji projekta, prvenstveno zbog kovida, no kada smo startali zasukali smo rukave i priveli sve kraju«, istaknuo je Luca i uručio ključeve dijecezanskom upravitelju mon. Fazekasu koji je ovom prigodom zahvalio svim akterima ovoga projekta.

On je ujedno podsjetio kako je pokojni biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin** imao ideju da se crkveni prostor u Baču uredi za razne susrete.

»Pomoć od Suverenog malteškog društva nam je dobro došla i zahvaljujem na njihovoj velikodušnosti. Dobro je i to što je Hrvatsko nacionalno vijeće u svemu tome prepoznalo ogromne mogućnosti. Hvala i njima za suradnju u ovom pothvatu. Tjelovježba i sportske aktivnosti osobito su potrebne za tjelesno i duševno zdravlje, a pridonose i društvenoj uravnoteženosti i bratskim odnosima među ljudima. To je osobito potrebno današnjem mladom svijetu koji većinom svoje dane provodi pred računalom i mobitelom. Naišao sam na geslo sportaša **Piera Giorgia Frassatia** 'prema vrhu'. Tako možemo i danas gledati: Prema vrhu, kako u sportu tako i u životu. Prema vrhu, nebu, prema Bogu i neprolaznim vrijednostima«, poručio je mons. Fazekas.

Ispričavši kako je sve počelo i kako se rodila ideja za ovim projektom, predsjednica HNV-a Jasna Vojnić ka-

Oratorij na novom terenu

zala je kako je teren početak realizacije jednog većeg projekta – izgradnje pastoralnog centra u Baču, što je ideja pokojnog biskupa mons. Večerina. Kako je navela, mons. Večerin imao je želju »oživjeti« Bač budući da je to mjesto bilo sjedište nekadašnje Bačke nadbiskupije, koja je preteča Subotičke biskupije. Biskupova vizija je bila sportski i duhovni centar za okupljanje mladih.

»Budući da je i sam početak bio uspješan, sigurna sam da će i nastavak biti blagoslovljen. Hvala vam što ste nam dali početni elan i što ste bili ta kapljica koja nam je pomogla da krenemo u realizaciju ove inicijative. A za par godina zvat ćemo vas na otvaranje cijeloga centra«, poručila je Vojnić.

Teren za sve

Predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov kazao je kako se ovim projektom podiže nivo kvalitete sadržaja za mlade kako u lokalnoj katoličkoj zajednici tako i u cijelom Baču.

»Potrebe lokalnih katoličkih zajednica u Bačkoj i Vojvodini su velike jer su, osim crkava i župnih dvorova, koji su u pristojnom i dobrom stanju, ostali prostori i sadržaji vrlo rijetko zastupljeni. Ukazivali smo da je ovo potrebno i da treba biti dostupno i široj zajednici ljudi. Inicijative su postupno počele dolaziti do onih koji imaju sredstava i donose odluke«, kazao je Žigmanov i zahvalio Katoličkoj Crkvi što je prepoznala važnost otvaranja i ovakvih sadržaja.

Žigmanov je ujedno naglasio kako se i na ovaj način, kroz drugačije pastoralno djelovanje mjesnog klera može svjedočiti vjera, koju treba sačuvati i održati je živom.

Župu sv. Pavla u Baču vodi vlč. dr. **Marinko Stantić** koji ima višedesetljetno iskustvo u radu s mladima. Otvaranju terena nije nazočio jer je sa župljanima hodočastio u Međugorje, ali je već ranije izrazio zadovoljstvo ovim projektom kojim se osnažuje zajednica u tom mjestu.

O realizaciji ovog projekta i izgradnji terena i samom opremanju Prokić je istaknuo:

»Prva ideja za izradu ovog terena proistekla je od samog Mino Raiolija koji je želio Srbiji darovati sportski teren. Prvobitni plan je bio da se on izgradi u Nišu, no tu nismo mogli započeti radove zbog papirologije i zemljišnih knjiga, te smo tako uz blagoslov tadašnjeg nadbiskupa mons. **Stanislava Hočevara**, projekt prenijeli u Bač«, kaže Prokić i pojašnjava kako je ovakav teren jedini u Vojvodini (za sad), a to nam je potvrdila i **Biljana Randić** koja je bila izvođač radova na terenu.

Teren je opremljen najbolje što je trenutno moguće, odnosno najnovijim materijalom koji postoji na tržištu. Također, opremljen je i sportskim rekvizitima, malim i velikim golovima, te koševima, a pod je prekriven podnim kockama iz Švicarske koji je zbog elastičnosti dobar za noge, uz to voda prolazi kroz njega, a ne smeta mu niti led, sunce ili kiša.

»Radovi na terenu su trajali skoro mjesec dana, a u tome nas je usporavala kiša. Imala sam prilike upoznati divne ljude ovdje u Baču i zaista sam uživala radeći na ovome terenu«, kazala je Biljana Randić, koja inače trenutno radi na obnovi beogradske katedrale.

Već na otvorenju terena, djeca – mještani imali su prilike i konkretno isprobati teren, koji osim sportskih rekvizita ima i klupe za navijače.

Kvalitetu terena već sutradan, nakon otvorenja, isprobali su i sudionici Oratorija u Baču, koji su organizirali i s djecom raditi vlč. **Dominik** i njegova sestra **Kristina Raibovski**.

Inače, katolički Malteški red na osobit je način povezan s Bačom jer su u njemu 1234. godine Ivanovci (red od kojeg je proizašao današnji Malteški red) izgradili prvu bolnicu u ovom dijelu svijeta na mjestu današnjeg franjevačkog samostana.

Ž. V.

MILOVAN MIKOVIĆ AVAŠKE GODINE

PETAK, 16. 6. 2023. U 20 SATI
HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE OSIJEK

režija: Nevena Mlinko | **scenografija:** Kristijan Milanković
kostimi: Ivan Piuković | **glazba:** Nela Skenderović | **rasvjeta:** Marin Jaramazović
glumci: Slađan Bošnjak, Bernadica Ivanković, Zoltan Sič, Katarina Ivanković Radaković,
Darko Baštovanović, Katarina Piuković, Vedran Peić, Katarina Ivković I Vandekić, Adrijana I Vandekić

Književno-teatarski krug
HVC „Bunjevačko kolo“

POKROVITELJ:

Posljednja kategorija
za općinske, regionalne, gradske
i nacionalne natjecanje -
nacionalne natjecanje

Veliko područje
Republike Hrvatske
u Republici Srbiji

Ulaganja u turističku infrastrukturu Palića

Memić: 1. kolovoza aqua park počinje s radom

U susret završetku radova na aqua parku na Paliću objekt je obišao ministar turizma i omladine **Husein Memić**.

»Ministarstvo je uložilo 959 milijuna dinara za izgradnju aqua i spa centra, čija je ukupna vrijednost 1,6 milijardi dinara. Nedavno mi je predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović** rekao da će Pokrajina dati još 120 milijuna dinara za kompletan završetak i očekujemo, kako je najavljeno, da će 1. kolovoza aqua park početi s radom«, rekao je Memić.

Istakao je on kako je ova godina rekordna po ulaganju u turističku infrastrukturu na Paliću, ali i u Vojvodini u posljednjih 30 godina.

»Subotica i Palić imaju oko 50 posto stranih turista, cilj nam je da taj broj povećamo ali i da zadržimo domaće turiste. Ovo su najveća ulaganja u turističku infrastrukturu u ovoj godini. U narednom razdoblju uložiti ćemo 16 milijuna eura za razvoj turističke infrastrukture, a dobar dio tih sredstava uložiti ćemo u Podunavlje kroz tri velika projekta u Kovinu, Beloj Crkvi i Novom Sadu«, naveo je ministar.

Memić je u pratnji domaćina **Istvána Pásztora**, predsjednika Skupštine poduzeća **Park Palić**, obišao lokalitete za koje je najavljena rekonstrukcija također ove godine. Kako je Pásztor najavio, Vodotoranj će do kraja godine biti renoviran za što su sredstva u iznosu od 35 milijuna dinara osigurana. Nastavlja se, prema njegovim riječima, postavljanje ukrasnih cigli u pješačkom dijelu od hotela **Prezident** do bivšeg restorana **Fontana**, kao i rušenje nelegalnih objekata u Vikend naselju. Predsjednika Skupštine poduzeća **Park Palić** još je jednom najavio završetak radova na aqua parku za mjesec dana.

»Aqua park je investicija koja se realizira od 2018. godine, a realan plan je da je završimo do kraja srpnja. Ovih dana se intenzivno radi na raspisivanju javnog poziva za odabir operatera koji će voditi računa o objektu i osiguravati kvalitetu usluga koji će privlačiti posjetitelje«, najavio je Pásztor.

J. D. B.

Dužijanica 2023.

U susret događanjima

17. lipnja – VII. Etno radionica pravljenja tarane – Etno salaš u Đurđinu, 9 sati

17. lipnja – XVI. Festival dječjeg stvaralaštva *Dužijanica malenih* – Bikovo, tijekom dana

18. lipnja – XVI. Festival dječjeg stvaralaštva *Dužijanica malenih* – katedrala-bazilika sv. Terezije Avilske, Subotica, 10 sati

23. lipnja – *Priskakanja vatre* na sv. Ivana Cvitnjaka, i ove godine bit će održano u dvorištu ispred crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu s početkom u 19 sati. Program podrazumijeva paljenje i priskakanje vatre, koju će priskakati

članovi folklornih skupina, djeca, a mogu i ostali posjetitelji. Uz priskakanje vatre veže se i običaj da mlade djevojke, jedna drugoj, ispletu vijenac od ivanjskog cvijeća, te će s time na glavi odigrati nekoliko bunjevačkih igara.

2. srpnja – *Dužijanica* u Bajmaku – crkva sv. Petra i Pavla apostola, 10 sati

8. srpnja – *Takmičenje risara* – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 6.30 sati

.....

Prijave za put u Mostar

Uz brojne manifestacije u sklopu *Dužijance 2023.*, jedna od najznačajnijih će svakako biti *Dužijanica u Mostaru* koja će biti održana u periodu od 21. do 23. srpnja. Za sve one koji žele turistički ići u Mostar u tom periodu i podržati održavanje ove manifestacije Hrvatsko nacionalno vijeće uz suradnju s turističkom agencijom organizira aranžman koji u potpunosti prati program *Dužijance*. Polazak je planiran za 21. srpnja u jutarnjim satima, a povratak 23. srpnja u popodnevnim satima (iza ručka). U aranžman ulazi dva noćenja s doručkom, a cijena je 109 eura. Prijave se primaju do 20. lipnja na telefon 064/6590829 (Denis Lipozenčić).

Naši gospodarstvenici (CXLVIII.)

Na dva hektara tisuću sadnica

Naselje Tavankut jedno je od izrazito povrtlarsko-voćarskih sela u okolici Subotice. Iako pjeskovito, zemljište iziskuje navodnjavanje i prihranu. U Tavankutu se proizvodnjom višanja uspješno bavi i **Željko Stantić**, s kojim smo razgovarali upravo prije početka berbe ovoga voća, koje se prilagođava skoro svim tipovima zemljišta.

Posao na obiteljskom gospodarstvu

Na obiteljskom gospodarstvu Stantića u Tavankutu gdje su nekada živjeli Željko i roditelji **Marica** i **Stipan** i brat **Marinko** Željko je ostao sam.

»O organiziranju prodaje s ovog voćnjaka brinu se uz moju pomoć nećaka **Martina**, brat Marinko i njegova supruga **Vesna**. Moje je da odradim proizvodnju, a oni mi pomažu u prodaji. Dok su roditelji bili živi, obrađivali smo zemlju, držali smo krave, mama je nosila sir na tržnicu. Krave sam kasnije prodao, pa sam se počeo baviti uzgojem teladi. To je bilo za jedno vrijeme, nakon čega sam

zasadio voćke i odlučio se za proizvodnju višanja. Godine 2011. zasadio sam višnje sorte *erdī*, koja je veoma rodna, a odlična je i za jelo i preradu. Plodovi su krupni i slatkastog okusa, a peteljka se lako odvaja od ploda. To je visokokvalitetna sorta, dobro je što nije mnogo osjetljiva na bolesti i štetnike. Vrijeme zrenja višanja je u drugoj polovici lipnja, tako da berba slijedi, a traje oko petnaest dana«, kaže Željko Stantić.

Do postizanja punog roda trebale su proći tri-četiri godine. Uz to, u prvo vrijeme, dok rastu, sadnice se moraju više održavati.

»Na oko dva hektara imam malo više od tisuću voćaka. Voćnjak se mora održavati, ali najviše vremena zahtijeva rezidba. To je najduži dio posla. Zimsku rezidbu počinjem polovicom studenoga, kada opadne lišće, i traje do travnja. I sada kada se plod obere također se radi rezidba. Što se tiče vremenskih uvjeta, ove godine je bilo mraza, a kad je procvjetalo bilo je hladno i padala je kiša i pčele nisu oprašivale, što je sve smanjilo urod. A taman kad je bio cvat voćki kiša je padala i duvao je jak vjetar što ome-

»Sorta koju gajim je po rodu jedna od najranijih višnji i berba upravo počinje. Prirodni preduvjeti su najvažniji za uzgoj višanja, odnosno kvalitetno zemljište. Ovdje je pjeskovito zemljište što iziskuje zalijevanje i prihranu voćaka«, kaže Željko Stantić

ta pčele, U najboljim godinama jedna voćka ove sorte donese dvadeset kilograma plodova. Dakle, ako nema čestih mrazeva i pčele odrade svoj posao, a to je važno zbog oprašivanja«, kaže Stantić.

Ova godina i nije bila najbolja za voćare, pa se ne očekuje vrhunski urod. Prvo je bio mraz, zatim je u vrijeme cvjetanja bilo hladno i kišovito te pčele nisu u potpunosti mogle oprašiti voće, što je sve smanjilo urod. A ova proizvodnja ovisi od prirodnih uvjeta, odnosno kvalitete zemljišta.

»Ovo je po rodu jedna od najranijih višnji i berba upravo počinje. Prirodni preduvjeti su najvažniji za uzgoj višanja, odnosno kvalitetno zemljište. Ovdje je pjeskovito zemljište, što iziskuje zalijevanje i prehranu voćaka«, kaže Stantić.

Prodaja na veliko i malo

Urod višanja Stantić prodaje na veliko malo otkuplivačima, ali i pojedinačnim kupcima.

»U Tavankutu ima dvije-tri hladnjače koje otkupljuju i višnje, ali to nije sigurno, jer jedne godine višnje su potrebne, a već naredne nisu. Uvjeti se mijenjaju, a za isplatu se čeka. Zato sada prodajemo i na malo, što se kaže na kuće, po desetak kilograma«, kaže Stantić.

Iako će berba početi ovih dana, Stantić ne zna kolika će biti otkupna cijena. Obično otkuplivači dođu u samoj berbi i kažu cijenu.

»Hladnjačari diktiraju cijene. Prošle godine prodavao sam urod za 150 dinara za kilogram. Prije nekoliko godina cijena je bila 195 dinara po kilogramu, pa je onda pala na 130 dinara, pa zatim otišla na 170. Tako je to nekoliko godina unazad«, kaže Stantić.

I pored neizvjesnog otkupa i neizvjesne cijene, Željko je planirao proširiti voćnjak. Posadio je nove sadnice, ali nije uspjelo zbog suše.

»Imam dva bunara bušenih na 12 metara dubine i voćnjak zalivam po sitemu kap po kap. Nisu mi ta dva bunara dovoljna i trebalo bi izbušiti još jedan«, kaže Stantić.

Ovaj tavankutski proizvođač kaže da se voćke višanja moraju špricati zaštitinim sredstvima zbog bubica, crva, raznih štetnika. Povećava to cijenu proizvodnje, ali je od tih zaštitinih sredstava još skuplja umjetna prihrana voćaka koja se stavlja pod stablo ili na listove.

»U Tavankutu ima desetak proizvođača koji se bave proizvodnjom višanja. Uz višnje imam i nešto jabuka i šljiva. Za voćnjak imam mehanizaciju, traktor, kosačicu za travu i korov, tanjiraču, a poticaja ima za obradu zemlje po hektaru i za nove zasade. Prije tjedan dana sam po hektaru dobio subvenciju od 9.000 dinara. Znači, to je pomoć. A ovdje, godi mi život, u zelenilu, miru i tišini. Od ove zarade s višnjama postigne se jednogodišnja prosječna zarada u ovoj državi. Ovo što sam radio s uzgojem višanja, radio sam bez dugova, nemam kredita«, kaže na kraju razgovora Željko Stantić.

Zvonko Sarić

Vojnić primila predsjednika Udruge južnobačkih Hrvata

SUBOTICA – Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** primila je prošloga tjedna predsjednika Udruge južnobačkih Hrvata **Dragana Dražića**. Na

sastanku je bilo riječi o pružanju potpore udruzi i njezinim potrebama napose u vidu osiguravanja prikladnog prostora za rad i tehničke opreme.

»Entuzijazam i motivaciju nove Udruge južnobačkih Hrvata HNV će podržati na osobit način jer su mjesta u kojima još ne postoje razvijene strukture i organizacije, ali postoji inicijativa, od posebnog značaja za našu zajednicu«, rekla je predsjednica Vojnić.

Udruge južnobačkih Hrvata osnovana je 2022. godine s ciljem djelovanja u područjima povijesti, kulture, obrazovanja, informiranja, očuvanja kulturne baštine Hrvata, brige za zaštitu prava i interesa Hrvata u Srbiji, uspostavljanja veza s udrugama iz Hrvatske i humanitarnog rada.

U čast Ilije Okrugića

BEOGRAD – Zajednica Hrvata Beograda **Tin Ujević** organizirala je večer posvećenu velikanu ovdašnjih Hrvata, svećeniku, književniku, skladatelju i panslavistu **Iliji Okrugiću** (1827. – 1897.), koja je održana u ponedjeljak, 12. lipnja, u Fondaciji **Antun Gustav Matoš** u Beogradu. O Okrugiću je s naglaskom na njegovo ekumensko djelovanje govorio prof. **Goran Radenković** s Bogoslovnog fakulteta u Beogradu, dok je Okrugićeve stihove govorila **Branka Bešević-Gajić**. Prikazan je i dokumentarno-igrani film **Ilija Okrugić – domovino slatko milovanje** u režiji **Stipe Ercegovića**.

Uspjeh subotičkog kazališta u Zagrebu

ZAGREB – Nagrada za najbolju predstavu na ovogodišnjim, 46. *Danima satire Fadila Hadžića* u Zagrebu pripala je predstavi *Kus petlić* Narodnog kazališta Subotica, a nagradu za najbolju glumicu na festivalu dobila je članica subotičkog teatra **Minja Peković**.

»Bilo je zadovoljstvo biti svjedok izvođenju ove predstave u punoj dvorani kazališta *Kerempuh*, a reakcije publike bile su nevjerovatne, doživeli smo ovacije koje su trajale i trajale. Nakon predstave ansamblu su prilazile kolege glumci, kritičari, ljubitelji kazališta i već tada smo znali da je kvaliteta ove predstave prepoznata i van granica zemlje i da će to sigurno potvrditi i festivalski žiri, što se i dogodilo«, kaže ravnatelj Narodnog kazališta u Subotici **Miloš Nikolić**.

46. *Dani satire Fadila Hadžića* ugostili su 11 predstava iz Zagreba, Splita, Pule, Rijeke, Sarajeva, Beograda i Subotice.

Avaške godine u osječkom HNK-u

OSIJEK – Književno-teatarski kružok HKC-a *Bunjevačko kolo* nastupit će s poetskom dramom *Avaške godine* večeras, 16. lipnja, u Hrvatskom narodnom kazalištu u Osijeku, s početkom u 20 sati. Komad je rađen po poetskom tekstu **Milovana Mikovića**, a dramatizaciju i režiju potpisuje **Nevena Mlinko**. Ovo je treće gostovanje predstave, a posebice značajno jer je prvo u profesionalnoj kazališnoj ustanovi u Hrvatskoj.

U predstavi igraju: **Zoltan Sič**, **Bernadica Ivanković**, **Sladjan Bošnjak**, **Darko Baštovanović**, **Katarina Ivković Ivandekić**, **Katarina Ivanković Radaković**, **Nevena Mlinko**, **Vedran Peić** i **Mirela Vereš**, uz folklorashe HKC-a *Bunjevačko kolo*. Scenograf je **Kristijan Milanković**, kostimograf **Ivan Piuković**, glazbu je odabrala **Nela Skenderović**, majstor svjetla je **Marin Jaramazović**.

Likovna kolonija Colorit

SOMBOR – U organizaciji HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora u subotu, 17. lipnja, bit će održana likovna kolonija *Colorit*.

Likovna kolonija Panon-Subotica 2023.

SUBOTICA – Likovna kolonija *Panon-Subotica 2023*. bit će održana 17. i 18. lipnja na Paliću. Sudjelovat će slikari iz Srbije, Hrvatske i Mađarske. Izložba nastalih djela i zatvaranje kolonije koje je otvoreno za javnost bit će u nedjelju, 18. lipnja, u 16 sati. Organizator kolonije je subotički HLU *Croart*.

Narodska večera kod Age Mamužića, Nevenov koncert u Kamenici

17. lipnja 1893. – *Hrvatski branik* (Sr. Mitrovica) piše da 17. i 18. lipnja Hrvatsko pjevačko društvo *Nada* (Sr. Mitrovica) priređuje u »areni Kovačevoj« predstavu uz sudjelovanje **Andrije Fijana**, člana Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu. List također izvještava da će 27., 28. i 29. lipnja u zgradi kraljevske realne gimnazije (Sr. Mitrovica) biti izložba učeničkih risarija.

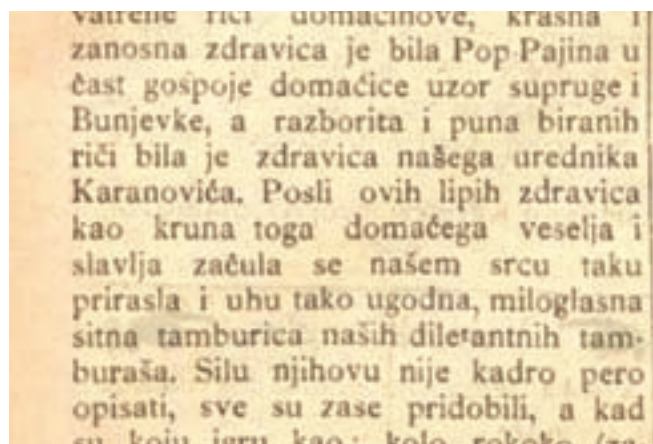
18. lipnja 1921. – *Subotičke novine* donose otvoreno pismo narodnog zastupnika **Blaška Rajića** ministru unutarnjih djela **Miloradu Draškoviću**: »Imenovani načelnik grada Subotice, dr. **Andrija Pletikosić** onomadne po-

zvao je redom gradske činovnike, koji nijesu bili na radikalnoj večeri; i pitao ih je za njihove političke nazore, i one koji mu nijesu dali povoljna odgovora, sjutradan je otpustio iz zvanije. ... Drži li g. ministar, da načelnik grada ima pravo progoniti i otpuštati činovnike samo radi toga, što nijesu tih političkih nazora, koji ih je on?».

19. lipnja 1936. – *Smotra* piše da je jedan omladinac »u iluminiranom stanju« napao književnika **Petra Pekića**. »Ovim događajem, koji se na različit način komentira među pučanstvom (dapače ima ih koji su govorili o neuspjelom atentatu) – silno je porastao ugled pjesnika-martira u očima bunjevačkih Hrvata«, ironizira izvjestitelj.

20. lipnja 1897. – *Subotičke novine* pišu da je odvjetnik **Ago Mamužić** na drugi dan Duhova u svojem domu priredio narodsku večeru u počast hrvatskoj omladini. Bilo je do 50 viđenijih zvanica. Za vrijeme večere svirao je gajde »već osidili, ali još uvijek mladićski kripki **Čika Neca**, svirac iz Šandora«. Predsjednik Kola mladeži **Ivan Budinčević** je u čast i zdravlje domaćina održao zdravicu. **Pajo Kujundžić** je nazdravio u čast »gospoje domaćice

uzor supruge i Bunjevke« (Agine supruge). Urednik *Subotičkih novina* **Mladen Karanović** je održao govor pun razboritih misli. Nakon toga uslijedila je glazba diletanata tamburaša.

21. lipnja 1924. – *Hrvatske novine* pišu: »Mi Bunjevci da smo Hrvati i da se osjećamo Hrvatima, poreći ne može niko. Da je do ovoga osvjedočenja došao i onaj posljednji seljak, koji je sve do par godina živio u nacionalnoj magluštini, u prvom redu je zasluga Bunjevačko-šokačke stranke, odnosno vođa iste: pop **Blaška Rajića** i ostalih.«

22. lipnja 1920. – *Neven* piše da je 20. lipnja održan narodni zbor u »babičkom šoru« na Bikovu. Govorili su župnik **Ljudevit Budanović** i **Joso Prčić**. Zbor se izjavio za pripojenje Bajskog trokuta i cijelog gradskog teritorija Subotice Jugoslaviji.

23. lipnja 1906. – *Fruškogorac* piše da je 17. lipnja Hrvatsko pjevačko društvo *Neven* (Petrovaradin) održalo koncert u Srijemskoj Kamenici. Pjevači su svečano dočekani. U ime kameničke Hrvatske čitaonice pozdravio ih je tajnik **Nikola Cuvaj** (učitelj). Pred pjevače su izišle »djevojke u bjelini s velikim hrvatskim trobojnicama preko grudi« i predale im bukete raznovrsnog cvijeća. Predsjednik *Nevena* župnik **Vjekoslav Ambrinac** je bio »do suza ganut« ovim dočekom. Priredba je bila lijepo posjećena. »Jednom riječju sleglo se sve – osim nekoliko trgovaca i majstora«, zapaža člankopisac. U velikom broju su prisustvovali i Srbi, tj. oni »neodvisni i svijesni« sa svojim vođom **Vladom Savićem**. Izveden je sljedeći program: I. *Živo biju srca naša* (od zborovođe **Vladoja Vukovića**), II. *Valinger-Tropšov* kaširik hrv. narodnih pjesama; III. *Ljubime*, IV. *Naša Ankica*, V. *Prognanik* (uglazbio Petrovaradinac, čerevički učitelj **Franjo Štefanović**). Pjesme su se morale opetovati. **Vladoje Hezočki** je izvan programa deklamirao pjesmu **Jovana Hranilovića**.

Susret klapa Hrvata izvan Hrvatske

Sljavi glazbe i kulturnog naslijeđa

U Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu u nedjelju je održan Susret klapa Hrvata izvan Hrvatske. Ovo događanje jedno je od važnijih iz programa Hrvatske matice iseljenika, a za treće po redu, koje je održano u ambijentu HNK-a, program je osmislio umjetnički direktor projekta i doajen klapskog pjevanja **Joško Čaleta**.

Osam klapa

Klape koje su sudjelovale na manifestaciji pristigle su iz raznih dijelova svijeta. Glazbeni program otvorila je klapa *Dalmari* iz Slovenije. Uslijedio je nastup ženske klape *Biseri* iz Mađarske koja djeluje kao najmlađa sekcija Undanske Hrvatske Udruge. Publici se potom predstavila dobro poznata muška klapa *Zvizdan* iz Posušja (BiH). Još su dvije klape uveličale ovaj a capella festival, ženska klapa *Filiae Croatiae* iz Stuttgarta i Klapa Hrvatske katoličke župe *Croatia* iz Münchena. Poseban dojam na posjetitelje je ostavila klapa *Valovi* iz Buenos Airesa čije su članice kćeri i unuke Hrvata pristiglih u Argentinu. Večer su zaključile hrvatske klape *Dišpet* koja punih 25 godina potvrđuje da pripada samom vrhu ženske klapske scene te višestruko nagrađivana klapa *Stine*.

Na UNESCO-ovom popisu

Na samom početku programa posjetiteljima se obratio ravnatelj Hrvatske matice iseljenika **Mijo Marić** i istaknuo kako HMI već 70-ak godina okuplja hrvatske iseljenike iz cijeloga svijeta.

»U proteklih pet godina s našim iseljeništvom realizirali smo između 60-70 programskih sadržaja. Ove godine nas je okupilo klapsko pjevanje koje je izniklo iz tradicijske vokalne glazbe dalmatinskog i primorskog podneblja«,

kazao je Marić i podsjetio da su klape nastale sredinom 19. stoljeća kao »muška svojina«, kojoj su se u prošlom stoljeću priključile žene i dale svoj obol i svu ljepotu.

Istaknuo je da je ovu kulturnu baštinu prepoznao i UNESCO 2012. godine i uvrstio klape na popis nematerijalne svjetske baštine.

Autohtoni izričaj

Državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH **Zvonko Milas** kazao je kako je klapska pjesma jedan od najprepoznatljivijih hrvatskih autohtonih glazbenih izričaja i jedan od najboljih načina očuvanja kulturne baštine.

»Klapa ujedinjuje Hrvate u Hrvatskoj i u svijetu i večeras kao čelnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH i izaslanik predsjednika Vlade Hrvatske mogu reći da će klapa uvijek imati potporu, jer prepoznajemo ono što je važno: očuvanje hrvatske baštine i hrvatskog identiteta i svega onog potrebnog da generacije koje dolaze znaju kome pripadaju i da prepoznaju vrijednosti koje pripadaju hrvatskom narodu«, rekao je Milas.

Susret klapa Hrvata izvan Hrvatske održan je pod pokroviteljstvom Vlade Hrvatske. Izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora i zastupnik Hrvatskog sabora **Davor Ivo Stier** naglasio je kako će Hrvatski sabor uvijek snažno podržavati što jače povezivanje iseljene i domovinske Hrvatske.

»Klapa okuplja ljude koji su tisuću kilometara daleko od Hrvatske i pripadaju drugoj, trećoj generaciji Hrvata, ali su zadržali ljubav prema domovini i to iskazuju pjesmom. Mislim da je to jedna posebna emocija, jedan poseban oblik domoljublja«, kazao je Stier.

H. R.

Hrvatsko akademsko društvo Subotica

Objavljen 16. svezak *Leksikona*

U nakladi Hrvatskog akademskog društva iz Subotice iz tiska je izašao 16. svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, priopćio je nakladnik. U ovome svesku, koji obuhvaća završni dio slova M (Malj – Mu) – od članka o oruđu maljica, do naprave muvolovka, na 308 stranica 53 autora napisalo je ukupno 272 priloga, koje prati 8 uputnica i 157 ilustracija. U ovu brojku ulaze i prilozi na koncu sveska (7 članaka i 1 uputnica), kojima se dopunjuju raniji svesci.

U svesku je obrađen veći broj biografija (204) značajnih osoba iz prošlosti i sadašnjosti bačkih Hrvata. Najviše je priloga o znamenitim i uspješnim osobama iz porodica **Mamužić, Marcikić, Marković, Matarić, Matijević, Matković, Merković, Miković, Milanković, Milašin, Milodanović, Mukić** i drugih, a među njima su i mnoge plemićke porodice. Svezak sadržava i veći broj toponima (Matarići, Matević, Milkut, Mirgeš, Mironić, Mišićevo, Mlaka, Mo-

noštor, Monoštorlija, Mostonga), jedan broj etnografskih pojmova (maske, mastalundžije, Materice, Mikulaš, mladenci i dr.), glasila (*Miroljub, Misečna kronika*), a ima i opsežnijih makropedijskih priloga (migracije, mirovne konferencije u Parizu).

Potporu izlasku ovoga sveska *Leksikona* pružili su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice te Grad Subotica. Svezak se može kupiti u subotičkoj knjižari *Limbus* na Korzou ili pribaviti izravno od nakladnika, a elektroničko izdanje u pdf formatu uskoro će se moći preuzeti s internetske stranice Hrvatskog akademskog društva (www.had.org.rs).

D. B. P.

30. izdanje Festivala europskog filma Palić

Preko stotinu filmova u 11 selekcija

Jubilarno, 30. izdanje Festivala europskog filma Palić bit će održano od 15. do 21. srpnja dok bogat predfestivalni program počinje već prvog dana srpnja. U okviru predfestivalnog programa, kao i prethodnih godina, bit će prikazani filmovi u pet selekcija, pa publika može pogledati po sedam filmova u okviru *Best of Europe* i *Europe4Kids* programa. Odmah nakon toga, na velikom platnu bioskopa *Eurocinema* bit će prikazan *Omaž program* dobitnicima nagrade *Aleksandar Lifka*, dok će na velikom platnu u centru Subotice biti održan program *Klasici na trgu*.

U službenom programu festivala na Ljetnoj pozornici, u kinu *Abazija* na Paliću, kao i kinima *Eurocinema* i *Aleksandar Lifka* u Subotici, bit će prikazano više od 100 filmova u 11 selekcija i programa: Glavni natjecateljski program, *Paralele i sudari*, *Mladi duh*, *Zemlja u fokusu*, Novi mađarski film, Novi europski dokumentarci, *Eco dox*, *Omaž dobitniku Underground Spirit nagrade*, EFA

Shorts, Selekcija filmova sa *Zsigmond Vilmos* festivala, selekcija studentskih filmova, predstavljanje dva festivala (domaćeg i stranog), kao i nekoliko filmova u okviru specijalnih projekcija.

Osim filmskog programa, i ove godine posjetitelje na Paliću očekuje i bogat prateći program. Izložbe posvećene istoriji FEF Palić, filmskim plakatima kao i velikanu srpskog glumišta **Miji Aleksiću** bit će postavljene na festivalskim lokacijama, a očekuju nas i promocije knjiga, panel diskusije i koncerti.

Festival su podržali Ministarstvo kulture Srbije, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, Grad Subotica, Europska unija kroz program Kreativna Europa MEDIA, kao i mnogobrojni partneri i medijski partneri.

H. R.

Marijana Buljovčić, akademska slikarica iz Subotice

Geometrija kao dominantno izražajno sredstvo

Buljovčić stvara u različitim tehnikama i medijima: od slikarstva, preko grafike (cijanotipija) do digitalnih kolaža i instalacije od svjetlosnih kutija, a njezin je likovni izraz apstraktan

Akademska slikarica **Marijana Buljovčić** rođena je 1991. godine u Subotici. Završila je srednju Politehničku školu, smjer tehničar za oblikovanje grafičkih proizvoda. Osnovne akademske studije završila je 2014./15. godine na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, departman likovnih umetnosti, studijska grupa – slikarstvo, u klasi profesora **Dragana Matića**. Master studije slikarstva završila je pod mentorstvom istog profesora, 2017. godine.

Buljovčić stvara u različitim tehnikama i medijima: od slikarstva (ulje, akril, akvarel), preko grafike (cijanotipija) do instalacije od svjetlosnih kutija i digitalnih kolaža, a njezin je likovni izraz apstraktan.

Izlagala je do sada u Subotici, Novom Sadu, Kikindi i Beogradu te sudjelovala na projektima u Njemačkoj i Hrvatskoj. Najsvježija je njezina izložba digitalnih kolaža *Lightscales* koja je priređena krajem travnja u Dvorišnoj galeriji (Korzo 1) u Subotici.

Serija *Lightscales*

Ciklus *Lightscales* nadovezuje se na seriju radova *Space-shuffle* i prati estetiku koja se razvila u okviru te serije.

»Skice za slike često radim putem digitalnog kolaža, koje kada prenesem na platno dobivaju jedan sasvim dru-

gi izraz, sasvim drugu, opipljivu dimenziju, ali ovoga puta sam htjela zadržati taj digitalni izraz i efekt osvijetljenog ekrana. To je prvobitno bilo izvedeno u formi instalacije od svjetlosnih kutija koje su bile izložene u okviru pratećeg programa moje izložbe *Space-shuffle* u Suvremenoj galeriji u Subotici. Tom prilikom digitalni kolaži tiskani su na pleksiglas koji je osvijetljen led trakama unutar kutije na kojoj se nalazi. U pitanju su minijturni formati koji zajedno čine jednu cjelinu. Ovoga puta ih vidimo u novom izdanju, izložene kao printove većih dimenzija u staklenim vitrinama Dvorišne galerije», pojašnjava umjetnica.

Motiv ovog vizualnog istraživanja bila je svjetlost koja je, kako napominje, sama po sebi apstraktna i kao takva može biti pravi predmet prikazivanja na slici.

»Svojim prisustvom, ili pak odsustvom, svjetlost gradi atmosferu, poigravajući se s našim osjetilima. Ona čini da se stvari pojave i da stvari nestanu. Čini da se stvari ukažu onakvim kakve jesu i onakvim kakve nisu. Reflektirajućim svojstvima ona čini da se jedan predmet ili prostor oslikava na drugom, da se udvostruči, utrostruči. *Lightscapes* radovi nastali su kombinacijom fotokolaža, skeniranjem otpadaka 3D štampe, putem kojeg su i nastale svjetlosne kutije, ručno pravljenog papira, folija i drugog otpada za reciklažu.«

Geometrija u izričaju

Jedna od karakteristika radova Marijane Buljovčić je izraženi geometrizam.

»Geometrija se, nekim prirodnim tokom, izdvojila kao dominantno izražajno sredstvo u mom likovnom izrazu. Pretpostavljam da je to, između ostalog, bio logičan slijed svo-

đenja i pročišćavanja kompozicije koja je u nekim ranijim radovima bila mnogo kaotičnija i sadržavala više elemente predstavljačkog. Ne mogu baš izdvojiti određene umjetnike koji su utjecali na moj rad, ali može se povući paralela s umjetnicima kubizma, futurizma... Izdvojila bih možda **Kandinskog** i **Stojana Čelića**, koji su mi bili značajni u istraživanju u okviru master rada«, navodi ona.

Eko mural

Skupa s još dvije subotičke vizualne umjetnice, **Jelenom Grujičić** i **Vanjom Subotić**, Buljovčić je prošle godine sudjelovala u izradi zanimljivog ekološkog murala koji se nalazi na pročelju jedne kuće pokraj Beogradske ceste u naselju Prozivka.

»Cilj je bio da se pažnja skrene na ekološke probleme i zagađenje zraka, koje je sve primjetnije u posljednjih nekoliko godina. U izradi su korištene specijalne ekološke boje koje čiste zrak. Naime, ove boje imaju aktivne kristale u sebi koji reagiraju na sunčevu energiju i upijaju dušične okside iz smoga i te čestice, koje isparavaju i koje su štetne za ljude i životni okoliš, razgrađuju u čestice koje više nisu štetne. One se zadržavaju na zidu, a peru se kišom«, objašnjava Buljovčić.

Mural je izrađen u okviru projekta *7,83 Hz* koji provodi udruženje *Klara i Rosa* uz podršku organizacije *IT Subotica 2030*, a koji je podržan kroz program *Aktivne zajednice* Trag fondacije. Osim Subotice, ovakav mural imaju i Beograd i Sarajevo.

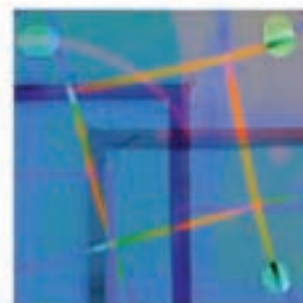
O položaju umjetnika

Buljovčić živi i radi u Subotici kao profesorica stručnih predmeta u srednjoj Politehničkoj školi. Upitana kakav je, po njezinom mišljenju, položaj likovnih umjetnika u našem društvu, kaže:

»Činjenica je da većina umjetnika ne uspijeva živjeti samo od umjetnosti i da se često mora okretati drugim poslovima kako bi riješili svoja egzistencijalna pitanja. To često ne utječe povoljno na samo stvaralaštvo, stoga im je potrebna mnogo veća podrška na svim nivoima.«

Naša sugovornica aktivna je članica neformalne umjetničke grupe *SUEuKI*, skupa s kolegicama sa studija i prijateljicama **Danicom Jevđović** iz Užica i **Irenom Kovač** iz Kikinde.

D. B. P.

Tijelovo u subotičkoj katedrali

Svjedočanstvo vjere

Dvojezično euharistijsko slavlje na svetkovinu Presvetog Tijela i Krvi Kristove, 8. lipnja, u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske predvodio je dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije mons. **Ferenc Fazekas** u zajedništvu sa svećenicima subotičkih i okolnih župa.

Tijelovo ili u narodu još poznato kao *Br(a)šančevo* je svetkovina koja spaja temelje vjere koju vjernici sudjelovanjem u procesiji javno svjedoče.

»Ja sam kruh živi, koji je s neba sišao. Tko bude jeo od ovoga kruha, živjet će uvijek. Kruh koji ću ja dati tijelo je moje – za život svijeta (Ivan 6,51...). Ove Isusove riječi su zasigurno zbunile njegove slušatelje. Kruh

kruhu kojega ima dovoljno i u izobilju u očinskoj kući koje se prisjeća sin koji je otišao od kuće. Napokon, Isus nam govori o samome sebi, kao o pšeničnom zrnu koji mora umrijeti, da bi plod donijelo. Zašto je ta Kristova posebna naklonost prema stvaranju kruha? Vjerojatno je htio pripremiti ljude da ga jednoga dana prepoznaju u kruhu euharistije«, istaknuo je propovjednik i dodao kako je ova svetkovina prigoda zahvalni Spasitelju, te da Mu otvorimo srca i u njemu prepoznamo veliku ljubav njegove providnosti i brižljivosti.

Tijekom euharistijskog slavlja misna čitanja i molitve vjernika čitali su mladi u nošnji, a slavlje je uzveličao pjevanjem Katedralni zbor *Albe Vidaković*.

Za razliku od prijašnjih, ove godine se u slavlje uključio lijepi broj djece – prvopričesnika iz subotičkih župa koji su u procesiji oko crkve pred Presvetim Oltarskim Sakramentom prosipali latice ruža. U procesiju su se uključili i mladi u nošnji, koji su nosili tijelovski, te momački i dvojački barjak, kao i veliki broj vjernika koji su na ovaj način posvjedočili svoju vjeru.

Kako nalaže već dugogodišnja tradicija na *Br(a)šančevo* je običaj da katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** predstavi ovogodišnji predvoditelje žetvenih svečanosti bandaša i bandašicu *Dužijance 2023*.

Za ovogodišnjeg bandaša i bandašicu izabrani su **Petar Vukmanov Šimokov** i **Dunja Šimić**.

Dunja Šimić dolazi iz subotičke župe sv. Jurja. Kći je **Dajane** i **Davora Šimića** i od malih nogu je aktivna u *Dužijanci*. Nakon Osnovne škole *Ivan Milutinović* u Subotici,

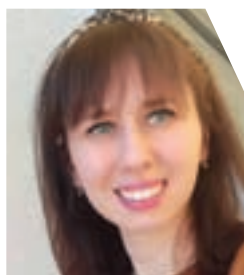
je osnovna hrana za većinu ljudi. Čovjek, iako ga često jede, nikada mu ne dojadi. Isus kaže za sebe da je kruh, a to znači da nam je potreban u životu kao i što nam je potreban običan kruh u našoj svakidašnjici. Isus je živi kruh koji je s neba sišao«, rekao je u uvodnom dijelu homilije mons. Fazekas, te je vjernike pozvao na razmišljanje o tome koliko li se samo puta u evanđelju susrećemo s tom stvarnošću kruha.

»Prolazeći kroz žitna polja, Isus u njima gleda naraštaje ljudi koji čekaju radnike za kraljevstvo nebesko. Žetva je velika, a radnika je malo. Dva kruha koja Isus umnaža govore i o mrvicama kruha koje padaju sa stola bogataša, a ne dolaze do gladnih usta siromaha. Govori se i o

Dunja je završila Gimnaziju *Svetozar Marković* na hrvatskom jeziku i trenutno je studentica na fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti na Sveučilištu *Josipa Jurja Strossmayera* u Osijeku, gdje završava drugu godinu. Voli *Dužjancu*, nošnju, folklor, a aktivna je i u svojoj župnoj zajednici.

Petar Vukmanov Šimokov dolazi iz subotičke župe sv. Roka. Sin je **Gorana** i **Mirjane Vukmanov Šimkov**. Njegov brat **Ivan** završava treći razred Tehničke škole *Ivan Sarić*, a sestra **Marta** završava šesti razred OŠ *Ivan Milutinović* u Subotici. Petar je po struci tehničar mehatronike, a radi u firmi svog oca – *Grgo bravar*.

Ovom prilikom mons. Beretić je spomenuo i malog bandaša i male bandaša i bandašicu **Davidu Kujundžića** iz župe Uskrsnuća Isusova i **Sofiju Kovačević** iz katedralne župe sv. Terezije Avilske, koje će svečano predstaviti u subotu i nedjelju na *Dužjanci malenih*.
Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Bog nam daruje spasenje

Da je Bog ljubav, otkrivamo u svim knjigama Svetog pisma. On je svoju ljubav objavljivao postupno, ali ona nikada nije bila upitna. Svoju ljubav najprije je otkrio Izraelcima. Cijeli Stari zavjet je opis Božje ljubavi prema njegovom narodu, koji Boga ostavlja, koji je nevjeran, ali Bog njih ne napušta i pokušava ih vratiti u svoju blizinu. Nevjernost naroda nikada ne utječe na veličinu Božje ljubavi. To će sve mnogo očitije biti objavljeno u osobi Isusa Krista, Božjeg Jedino-rođenca.

Kristova žrtva

Kada se ispunilo vrijeme, sv. Pavao u poslanici Rimljanima piše »u to vrijeme« (Rim 5,6), dakle kada čovjeku ništa drugo nije moglo pomoći i donijeti spasenje nego smrt Božjega Sina, Sin i odlazi u smrt. Je li morao? Nije. A zašto je? Zato što je želio platiti cijenu ljudskoga spasenja, previsoku, ali ljubav ne pita za cijenu. Krist umire za bezbožnike, kaže Pavao, ne za one koji su uz njega i koji su njegovi nego za one koji nisu njegovi, koji Boga ne poznaju ili odbacuju. U paradoksu umiranja za bezbožnika ogleda se veličina ljubavi koja ne poznaje ljudske granice. Bog želi opravdati bezbožnike, On želi dobro onome koji njega odbacuje.

»Zbilja, jedva bi tko za pravedna umro; možda bi se za dobra tko i odvažio umrijeti. A Bog pokaza ljubav svoju prema nama ovako: dok još bijasmo grešnici, Krist za nas umrije« (Rim 5,7-8). Čovjek važe kada treba učiniti neku žrtvu za drugoga. Većina se nije spremna žrtvovati, pogotovo u moderno vrijeme, kada je čovjek sve više okrenut samome sebi i želi živjeti sve udobnije, da ništa ne remeti njegov komfor. Ovdje se ne radi tek o nekoj žrtvi koja može biti i sasvim minimalna već o žrtvovanju sebe samoga, svoga

života. I možda bi netko za pravednika i umro, samo možda. No, Krist umre za grješnike. Grješnici su bezbožnici, zločinci, varalice, oni koji žive kao da Boga nema, a on za njih umire i to u mukama. Može li paradoksalnije? Može li to ljudska logika objasniti? Može li se to mjeriti s bilo kakvom ljudskom ljubavi? Ne! Bog nas nadvisuje u svemu, a posebno u ljubavi. Tu se potvrđuje ona poznata da Bog mrzi grijeh, ali ljubi grješnika. Zato grješniku daje uvijek nove prilike da odbaci grijeh i njemu se vrati, zato za grješnika proljeva svoju krv u nadi da će grješnik prihvatiti ponuđeno spasenje.

Prihvatanje spasenja

Spasenje koje je Sin zavrijedio za čovjeka nezasluženi je dar. Koliko god se smatrali pravedni, slabi smo i grješni. No, Božja ljubav nas želi podići iz grješnosti i dati nam priliku da se pridružimo svome Spasitelju u vječnosti. Nikakvim svojim djelima ne možemo zaslužiti toliko obilje milosti koje Bog na nas izliva u svojoj ljubavi po krvi svoga Sina. Mi jedino taj dar možemo prihvatiti ili ga odbaciti. Prihvatiti ga znači boriti se protiv svoje bezbožnosti, protiv svojih grješnih slabosti i nastojati hoditi s Bogom već kroz ovaj zemaljski život. Tako se možemo nadati da smo Svevišnjem pokazali želju da budemo spašeni po njegovoj ljubavi. Odbacivanje grijeha je ono što nas svrstava među spašene, među one koji su prihvatili Božju ljubav. Zato je Evanđelje puno poziva na obraćenje, jer Bog nas ne želi ostaviti da tonemo u svojoj grješnosti nego nas želi sve jednoga dana kod sebe u vječnoj radosti. Stoga, nemojmo se oglušivati na njegove pozive nego raširenih ruku prihvatimo Kristovom krvlju zavrijeđeno spasenje za nas nedostojne.

In memoriam

Dana 16. lipnja navršava se tužnih šest tjedana od kada je Gospodin pozvao k sebi našeg dragog supruga, oca, didu i brata

LAZARA BREJARA

Sвета misa bit će služena u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske danas, 16. lipnja, u 7 sati.

Njegovi bližnji
supruga Marija, kćer Marijana s obitelji, sin Tomislav s obitelji i sestra Ljubica s obitelji.

Družba Kćeri milosrđa – 100 godina u Subotici (I. dio)

Prvi koraci današnjeg stoljeća

*Svetost jedne osobe očituje se u njezinu odnosu prema djeci, koliko ih ljubi i cijeni
(Pouka 12. 8. 1944.)*

Stoljeće prisutnosti sestara Družbe Kreći milosrđa TSR sv. Franje i više je nego li dovoljan povod za vratiti se u povijest i vidjeti kada su i kako sestre došle u Suboticu. Iako su kasnije svoje kuće imali po cijeloj Vojvodini, pa i šire, danas su još jedino prisutne u Subotici, i to u subotičkoj župi sv. Roka. Sve druge kuće su zatvorene.

Utemeljiteljica ove Družbe, blažena **Marija Propetog Isusa Petković**, još prije stotinu godina, vođena providnošću Božjom, dovela je sestre u Suboticu te je radi potrebe sirotišta u Blatu obilazila subotičke salaše i tako stvorila neraskidive veze s ovdašnjim svijetom. No, krenimo redom.

Prve sestre u Subotici

U zapisima Družbe stoji kako je prigodom prikupljanja milostinje po Vojvodini, bl. Marija Petković bila u Ministarstvu u Beogradu kako bi molila pomoć za sirotište. Vlasti, uvidjevši kako se zauzima za sirotu djecu, zamolile su je da pošalje svojih šest sestara za dječji dom *Kolevka*, u Subotici, koji je pripadao župi *Krista radnika*. U domu je bilo oko 100 sirote djece, koja su bila vrlo zapuštena i zanemarena. Polovica djece bila su katoličke vjere, a ostala djeca pravoslavne i druge vjeroispovijesti. Majka glavarica je izrazila žalost zbog te dječice i rekla je kako bi onda odmah dala svoje se-

stre, ali da ih još nema u dovoljnom broju, jer je Družba tek osnovana. Zato neka se strpe još godinu dana. No, kako stoji u zapisima, nije prošlo niti pola godine, a Ministarstvo je upravelo molbu za poglavarstvo Družbe preko preuzvišenog dijecezanskog biskupa **Marčelića** da sestre preuzmu brigu za sirotu djecu. Majka je bila u neprilici, uza molitve, stavila je sve u ruke Božje, a crkvene vlasti su joj savjetovale da se odazove ovome pozivu.

U kronici Družbe stoji zanimljiv opis dolaska prvih sestara u Suboticu: »Jednog srpanjskog jutra 1923. godine otisnula se prva mala četa od matične obale prema prvoj postaji Družbe, ravno na granice naše zemlje. Naš je put bio: Prigradica – Metković – Sarajevo – Bosanski Brod – Vinkovci – Subotica. Osim časne Majke i Serafine, drugima je bio prvi puta: ploviti parobrodom, voziti se vlakom, vidjeti električno svjetlo, a tramvaj? Čudo! Na toj vožnji bilo je suza, smijeha i straha. Suza – rastanak s Maticom, smijeha da nas ne nosi ni mazga ni tovar nego 'neka makina', a strah – je kroz Ivan planinu izvlačio smrtnu uzdahe i savršeno pokajanje slušajući kako kotači vlaka zagrijavaju jedan po jedan osigurač da se ne otkotrljamo u doboke doline gdje bi lako nastao gulaš od života. Evo nas na kolodvoru u Subotici. Dočekao nas je s tri kočije g. upravitelj **Nenad Rajić**. Laskavo pozdravio, odredio kočiju za prtljagu, a dvije za

Sestre s djecom u Kolevki

Sestre koje su prve došle u Suboticu

s. M. Serafina Franulović

s. M. Eufemija Radovčić

s. M. Frančeska Cetinić

s. M. Veronika Bačić

s. M. Augustina Telenta

s. M. Tereza Kaštopil

vožnju i odpirili krupni konji s neobičnim teretom na Daničićev put, koji vodi prema Dječjem domu 'Kolevka' i prema Paliću. Jutarnje srpanjsko sunce prosulo je svoje svjetlo po divnom drveću i voću koje se susrelo s nama po prvi puta i nudilo nam svoje plodove da bi razvedrilo naše umorne oči u kojima sjedi bojažljivost pred dužnošću kojoj idemo u susret. Za kojih 10-15 časa evo nas pred 'Kolevkom' koja se namjestila nad zelenim parkom sa ceste ograđenim zidom, te malim željeznim vratima s par stepenica koje vode na glavna vrata lijepe jednokatnice s visokim prizemljem. Putnice je pričekala gospođa upravnikova, gospodin ekonom sa svojom gospođom i uveli su sestre u gostinsku sobu gdje su doručkovale i nakon kraćeg razgovora upoznao ih je g. upravnik s kućom i njezinim zadacima. Dječje sobe razdijeljene po dobi djece od 1 do 4 godine. 'A' odjel je imao malu dojenčad od prvih dana do 1 godine. 'B' odjel djecu zvanu 'puzavci' od 1 do 3 godine. 'Baraka' je imala one od 3-4 do 5 godina. Ta je bila na dvorištu kao i 'paviljon' za bolesnu djecu. Kuća je bila puna stanovnika, malih i odraslih:

- upravnik sa ženom i djecom – 6
- vratar sa ženom i djecom – 4
- ekonom sa ženom – 2
- vrtlar sa ženom – 2
- žena dojilja – 24
- djece svih skupina – 92
- sestara nadošlih – 6
- ukupno 136 duša.

Tako su sestre imale od prvih dana pune ruke posla. Isprepleteni osjećaji radosti i neizvjesnosti, straha i hrabrosti, odvažnosti i bojažljivosti pratili su ih, ali kao što je njihova

utemeljiteljica rekla: »Svetost jedne osobe očituje se u njezinu odnosu prema djeci, koliko ih ljubi i cijeni« (Pouka 12. 8. 1944.).

Prve sestre koje su došle u Suboticu, 4. srpnja 1923. godine (oko 11 sati navečer) bile su: s. M. **Serafina Franulović**, s. M. **Tereza Kaštopil**, s. M. **Frančeska Cetinić**, s. M. **Veronika Bačić**, s. M. **Eufemija Radovčić** i aspirantica **Frana Telenta** kasnije u redu nazvana s. M. **Augustina**.

Put do salaša

Sestre su se žrtvovala i radile dan i noć u njegovanju i odgajanju zapuštene, sirote dječice i dojenčadi. Imale su svoj stan, odjeljen od dječjeg doma, s kućnom kapelom i Svetootajstvom. Tu su redovito obavljale svoje redovničke pobožne vježbe, a koji puta sedmično su imale i svetu misu. Inače su išle u župnu crkvu svakoga dana na misu.

U zapisima Družbe stoji kako je majka glavarici teško bilo ostaviti Maticu i sestre u Blatu u času gradnje samostana, koji je već bio pokriven, a ipak je trebalo još dosta toga raditi oko unutarnjeg uređenja. Ali, znala je ona da je dužnost zove i da mora otpatiti sestre, te sve dogovoriti i urediti za sestre glede službe u domu. Ujedno vodila ju je i misao da tom prigodom ode u sakupljanje milostinje, da se i te godine lakše prehrane sesrete i sirota djeca u Blatu.

Čuvši da po subotičkim salašima ima dosta žita, željela je krenuti u sakupljanje milostinje, ali nije znala što su to salaši i gdje se nalaze. Nastalo je novo pitanje: tko će joj dati kola za sakupljanje milostinje. Prema savjetu majka glavarica pođe u upravu grada i zamoli da joj daju kola s kočijašem za 20 dana. Uprava je obećala dati kočiju i kočijaša i to prvo na deset dana, a kasnije su to produljivali i svaka četiri dana mijenjali konje i kočijaša da se odmore.

Majka se susrela s još jednim problemom, trebala joj je pratnja, a sestre iz doma nije mogla uzeti jer su imale pune ruke posla. Po nadahnuću Božjem, kako stoji u spisima, saznala je za skupštinu dobrotvornog društva sestara gdje se, iako nepoznata, uputila u ime Božje. Razjasnila im je razlog svog dolaska i sve ispričala, te upitala: »Tko se želi sada, po ovoj kolovoškoj vrućini, izložiti i voziti na seljačkim kolima po salašima?«. Na to se javila gospođica **Mariška Dulić** (kasnije s. **Jelisava**), koja se odvaži i reče: »Ja ću Vas pratiti«. Majka joj zahvali na spremnosti i dogovore se kako će se sutra rano ujutro sastati u njezinoj kući.

Tako je pošla po salašima skupljati za spas sirote djece i siromašnog naroda u Blatu, čiju je bijedu predočila salašarima.

Ž. V.

nastavlja se

Podaci i fotografije korišteni iz arhiva Družbe

O prezimenima bačkih Hrvata (XLVII.)

Vujević

Vujevići su jedna od nekoliko hrvatskih bačkih obitelji, koje su na prijelazu iz 17. u 18. st. dobili plemstvo za zasluge u borbama protiv Turaka Osmanlija. Naime, car **Leopold I.** je 1690. izdao plemićku povelju **Grguru Vujeviću** i njegovoj obitelji. Ova subotička obitelj se tijekom prošlosti veoma razgranala. Posljedično, njezini ogranci javljaju se i u Somboru i Lemešu. U mađarskoj literaturi se kao najbolji predstavnik ovoga roda obično navodi **Zakarija Vujević**. Zakarija je kao osamnaestogodišnjak (r. 3. III. 1830.) sudjelovao u Mađarskoj revoluciji 1848. Kasnije je bio sudski pomoćnik u carsko-kraljevskom okružnom sudu u Karcagu (1859.). Međutim, možda bolji primjer je **Pavle (Pajo) Vujević**, somborski odvjetnik, koji je bio član-osnivač *Bunjevačkog kola* u Somboru i priređivač-izdavač drugog izdanja *Razprave Ivana Antunovića* o bačkim Hrvatima 1930.

Bunjevačko kolo u Somboru

Somborski Hrvati dugo vremena nisu imali svoja posebna društva nego su se okupljali u okviru katoličkih društava. Naročito su aktivni bili u rimokatoličkoj crkvenoj općini. Naime, u vrijeme bujanja društvenog života u drugoj polovici 19. st. Hrvati nisu imali svoje predstavnike u somborskoj gradskoj skupštini, koji bi se hrabro zauzeli za interese svojih neodnarođenih srodnika, kako u gradu tako i u okolnim mjestima. Tek nakon sloma Ugarske 1918. stvoreni su kakvi-takvi uvjeti za samostalan društveni život somborskih Hrvata. Tako je još početkom 1921. (a ne u listopadu, kako piše **Milenko Beljanski**) utemeljeno *Bunjevačko kolo* u Somboru. Ovo društvo je imalo dvojaku ulogu, kao uostalom i sva ranija i kasnija društva. S jedne strane ono je priređivalo prela i druge prigodne manifestacije u cilju očuvanja bunjevačkih običaja. S druge strane, ono je bilo svojevrsna stranačka stanica. Ondje su se naime okupljale pristaše Bunjevačko-šokačke stranke. Upravni odbor (vodstvo, starješinstvo) početkom 1921. činili su bivši članovi Narodnog vijeća Srba i Hrvata u Somboru 1918. i članovi BŠS. Predsjednik je bio čuveni prvak iz 1918. **Antun Bošnjak**, a počasni predsjednik je bio **Ivan Evetović**, župnik u Baču, koji je na izborima 1920. skupio dovoljan broj glasova u Somboru za ulazak u Narodnu skupštinu u Beogradu. Perovođa je bio student prava **Pavle Vujević**, kojemu je tada bilo tek 22 godine.

Društveno-politički angažman

U svoje vrijeme (1920-e i 1930-e) Pavle Vujević je bio istaknuta osoba. Njegovi rani nastupi u javnosti tijekom 1920-ih se mogu okarakterizirati kao motivacijski govo-

ri. Zapažen je bio njegov govor o značenju prela, koji je održan na prelu u velikoj dvorani svratišta (hotela) *Sloboda* u Somboru. Godine 1922. maturirao je u Somboru, a pravo je studirao u Budimpešti i Pečuhu. Odvjetnički ispit je položio 1926. i od te godine do smrti (1958.) vodio je odvjetničku pisarnu (ured) u Somboru. Negdje oko 1926. je postao član Hrvatske seljačke stranke. Međutim, nakon ukidanja višestranačkog života 1929. postao je takorekuć vladinovac (pristaša režima). Tako je 1939. »odozgo« postavljen za senatora Dunavske banovine, u čiji senat su uostalom ulazili samo »povjerljivi ljudi«.

Genealogija Pavla Vujića

Podrijetlo Pavla Vujića može se pratiti s pouzdanošću tek od njegovog pradjeda **Mihajla**, koji je 1828. s 22 godina oženio 24-godišnju **Anu Kaić**. Mihajlov i Anin sin Matija je 1867. oženio **Mariju**, kćerku **Gustava Tadića** i **Rozalije Vujević**. Iz ovog braka je rođen Pavlov otac **Stipan**, koji je 1896. oženio **Anastaziju** (Pavlovu mater), kćerku **Stipana Mandića** i **Agneze**, r. **Mandić**. Pavle je rođen tri godine kasnije (2. I. 1899.). Dana 17. VI. 1929. oženio je **Elizabetu**, kćerku **Josipa Skenderovića** i **Marge Stipić** (Beogradska cesta 31). Vjenčani kumovi su bili **Tomas Blaž** iz Sombora (Vinogradska ul. 4) i **Mičo Skenderović** iz Subotice (Beogradska cesta 30). Mičo Skenderović je po svemu sudeći identičan s gotovo zaboravljenim odvjetnikom i istaknutim predstavnikom Hrvatske seljačke stranke **Mičom Skenderovićem** iz 1930-ih. Pavle Vujević je živio u užem gradskom jezgru Sombora (Vijenac Vojvode Petra Bojovića 27). Umro je 2. VII. 1958. u Somboru. Prigodom njegove smrti Glasnik advokatske komore u AP Vojvodini objavio je nekrolog (kolovoz 1958.).

Svadba u Vukovom šoru

U Žedničkoj pustari, prema Bačkoj Topoli, nalazio se Vukov šor. Bio je to šor s puno salaša u kojima su, kako mu ime i kaže, najviše živjele obitelji prezimena **Vukov**. Bilo je ondje *prdačnih* prezimena Vukov poput **Grbošovi**, **Peračini**, **Paterovi**... Povijesnih podataka o ovome šoru ima malo, a ono što je poznato je da je već 1909. ondje izgrađena škola. Poznata je bila pod imenom »Vukova«, jer je zemlju gdje će se graditi dao **Marko Vukov**, te »Crvena škula« jer je građena od crvene opeke. Danas škole više nema, kao ni brojnih obitelji u šoru. Njegovi stanovnici su se sredinom i krajem 20. stoljeća sa salaša selili u najbliže selo Žednik u kojemu je i danas prezime Vukov najčešće.

Kolo za početak

Uspomene na šor i način života u njemu najbolje prikazuju fotografije, a naša sugovornica **Marga Sudarević**, rođena **Vukov** iz Vukovog šora u svojoj kući u Žedniku čuva pravo bogatstvo kada su stare fotografije u pitanju.

Izdvojili smo fotografiju svadbe s početka 1960-ih. Marga ju čuva, jer se na njoj vide njezini stric i strina **Ivan i Đula** (rođ. **Lulić**) **Vukov** koji su u svadbi bili stari svat i starosvatica. Svadbenu je pravila obitelj **Tot**, ženili su sina **Stipana**.

Fotografija je snimljena tijekom dana, s početka veselja u dvorištu mladoženje Stipana Tota. Na njoj se vide brojni svatovi koji igraju ispred *šatre*. Muzičari su u sredini kola, a pored tambura vidi se i harmonika i violina – nekada je čest slučaj bio da tamburaši sviraju s gudačima koji su

najčešće bili Romi. Uočava se da većina žena ima povezanu maramu na dva kraja, odnosno da su bile u bunjevačkoj narodnoj nošnji. Nekolicina muškaraca ima šešir na glavi, a jedan je odložen i na šatri. Večera i kasnije veselje je nastavljeno u šatoru koji je prikladno ukrašen. Iza svatova vidi se salaš koji je bio pokriven trskom.

Vjenčanje nedjeljom

Kako nam sugovornica Marga pojašnjava, svadba je bila u nedjelju jer je takav bio običaj nekada. Toga dana bilo je crkveno vjenčanje, dok bi se građansko obavilo nekoliko dana ranije, uglavnom četvrtkom samo s kumovima, bez ikakve svečanosti.

Svadba je nekada bila odvojena, posebno se sve organiziralo za mladinu i mladoženjinu stranu. Nedjeljom je veselje započinjalo u deset sati okupljanjem uzvanika. U 12 sati je bila *užna* nakon koje su gosti s muške strane išli u *oblazače*. Tom prigodom se ljubi snaša i dariva, nakon čega dolazi i mladoženja s prijateljima, mastalundžijama te je prosi. Svekar i svekrva tom prigodom nisu išli kod mlade već su je darivali nakon vjenčanja kada dođe u njihovu šatru.

Gosti s jedne i druge strane skupa su bili tijekom vjenčanja i *okrećanja*. Nakon torte, u ponoć je bilo *okrećanje* u *šatri* kod mladoženje a gosti s ženske strane koji dođu zvali su se *pođani*. Nakon *okrećanja pođani* su išli natrag, u žensku *šatru* i svatko bi nastavio veselje u svojoj *šatri*. Često su svadbe znale trajati 24 sata pa i duže.

J. D. B.

"Okreni se moje kolo malo"

Godišnji koncert dječjeg folklornog ansambla
HKC "Bunjevačko kolo"

Datum: 20. i 21. 06. 2023. | Vrijeme: 20h | Cijena ulaznice: 400 din

Velika dvorana HKC "Bunjevačko kolo"

Izlet u podzemlju tvrđave

Iako je nastavna godina završila i đaci (bar velika većina) više ne idu u školu, imali su povoda za novo okupljanje, a to je bio izlet. Svaki izlet sa školom i prijateljima, mogli bismo reći, da je za pamćenje, ali neki se ipak bar mrvicu razlikuju od drugih. Takav je bio ovaj.

Učenici 3. i 4. razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku iz OŠ *Ivan Milutinović* (Subotica i Mala Bosna), OŠ *Matko Vuković* iz Subotice i OŠ *Vladimir Nazor* iz Đurđina išli su skupa na jednodnevni izlet u Novi Sad i Petrovaradin. No, ovo je bio pomalo neobičan izlet, jer su učenici imali priliku s iskusnim, zanimljivim i profesionalnim vodičima istraživati podzemlje petrovaradinske tvrđave. Kroz organiziranu igricu, djeca su trebala pokazati vještine pozornog slušanja, snalaženja na mapi, rada u timu i pronalaženja izlaza iz katakombi. Bio je ovo vrlo zabavan, edukativan i avanturistički

izlet. Ono što je, po riječima predsjednice Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataše Stipančević** najvažnije i što je cilj ovakvih izleta, jeste da se djeca upoznaju i druže s vršnjacima iz ostalih škola u kojima se odvija nastava na hrvatskom jeziku.

Ovaj nezaboravni izlet organiziralo je Hrvatsko nacionalno vijeće u suradnji s HPD-om *Bela Gabrić*, koje je preko projekta Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan

Republike Hrvatske pomoglo financiranje ovih izvannastavnih aktivnosti.

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu okoliša, temeljem članka 20. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09)

Nositelj projekta NIS a.d. Novi Sad, ulica Narodnog fronta br. 12, Novi Sad, podnio je zahtjev za davanje suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na okoliš PROJEKTA za utvrđivanje izvedenog stanja i nastavak eksploatacije plina na eksploatacijskom polju Kelebija – ležište Pz+Sm.

Podaci i dokumentacija iz zahtjeva nositelja projekta mogu se dobiti na uvid radnim danima od 10 do 14 sati u prostorijama Pokrajinskog tajništva za urbanizam i zaštitu okoliša, Bulevar Mihajla Pupina 16, Novi Sad (prizemlje, ured br. 46) i u prostorijama Gradske uprave grada Subotica, ulica Trg slobode broj 1, do 12. 7. 2023. godine. Za vrijeme trajanja javnog uvida zainteresirana javnost može u pismenom obliku podnijeti primjedbe i mišljenja na izloženu studiju o procjeni utjecaja na adresu Pokrajinskog tajništva.

U cilju organiziranja zdravstveno sigurnih uvjeta za održavanje javne rasprave i prezentacije neophodno je da svi zainteresirani najave svoje sudjelovanje telefonskim putem +381 21 487 46 90 ili putem elektroničke pošte na e-mail: ekourb@vojvodina.gov.rs.

Javna rasprava i prezentacija bit će održana 13. 7. 2023. godine u zgradi Pokrajinske vlade (prizemlje, ured br. 46) u 12h.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 20. 6. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Španjolske priče

Ronda

Nemam veliki uvod prije nego otkrijem ovotjednu destinaciju. Iskreno, bojim se da bi mi moglo ponestati prostora za sve što želim ispričati, pa još jedna stvar u prilog da odmah prijeđem na stvar.

Idemo u Andaluziju, točnije u gradić Ronda koji me očarao svojim postojanjem na strmim liticama, svojim impresivnim mostovima i panoramom Andaluzije s visine od 740 metara. Ronda se ističe i kao jedno od najstarijih mjesta u Španjolskoj, a kako je bila inspiracija **Ernestu Hemingwayu**, redatelju **Orsonu Wellesu**, pjesniku **Raineru Mariji Rilkeu**, mislim da zaslužuje svoju temu i postojanje.

Masivni pogled

Ronda se nalazi u pokrajini Malaga, u regiji Andaluzija. Da se radi o malom mjestu, svjedoče i mnogi putopisci koji kažu da ga možete obići u jednom danu. No, taj podatak ni na koji način ne umanjuje količinu atrakcija koje biste trebali posjetiti, pa krenimo redom.

Kada upišete grad Ronda u pretragu fotografija, prva stvar koja vam se pojavi su fantastične fotografije s ogromnim, masivnim mostom. Upravo je to najveća atrakcija grada. Zove se Puente Nueva, što znači Novi most. Izgrađen 1793. godine, nakon više od 42 godine gradnje, i danas povezuje stari dio grada s novim. Visina mu je skoro 100 metara, a ono što posebno fascinira je njegova masivna struktura i izgled, kao i činjenica da je ovako nešto izgrađeno davno.

Sljedeća atrakcija je klanac El Tajo (Tajo) di Ronda, kroz koji teče rijeka Guadalevin. Rijeka dijeli Rondu, smještenu na stijenama, na dva dijela. Dubina klanca na pojedinim mjestima doseže i 120 metara, a preko njega prolaze tri veličanstvena kamena mosta: Rimski most, Stari most i Novi most.

Naoružani pljačkaši

Kad obilazim neko mjesto, uvijek više vremena posvetim prirodi i veličanstvenim građevinama, ali volim zalutati i u galerije i muzeje. Muzej Lara mogao bi biti dobar izbor za sve jer sadrži ugodno zanimljivu zbirku antičkih mačeva i noževa, satova, arheoloških nalaza, ali i izložbe posvećene povijesti filma i fotografije. Postoje sobe posvećene umijeću borbe s bikovima, okultizmu i čarobnjaštvu, kao i povijesti inkvizicije. I sve to u jednoj zgradi – palači koja je prije pripadala gradskom plemstvu.

Prije nego što se previše udaljimo od muzeja, na popis bih dodala i muzej pljačkaša, Museo Del Bandolero. Još jedan važan muzej u Rondi, jer je ovo jedini muzej u Španjolskoj posvećen andaluzijskim razbojnicima i pljačkaškoj prošlosti ovih mjesta. U pet malih dvorana muzeja možete pratiti povijest, vidjeti stvarna lica (na slikama) i zamisliti život okrutnih »bandolerosa«, koji su pljačkali putnike i potom se skrivali u planinama. Zanimljivi suveniri.

Nisam baš jedna od onih koji odobravaju borbe s bikovima, ali Španjolska je u tom znaku, tako da ne možete zažmiriti na takve atrakcije. Vjeruje se da je Rondina arena za bikove najstarija u Španjolskoj. Zove se Plaza del Toros, izgrađen je krajem 18. stoljeća u neoklasicističkom stilu, a autor projekta je isti arhitekt koji je projektirao Novi most, **Juan Antonio Diaz Machuca**.

Za kraj atrakcijama ostavljam palaču La Casa Del Rey Moro s parkom u kojem žive paunovi. Neću puno opisivati, jer po svemu što smo naveli, ima dovoljno razloga da posjetite Rondu. Uostalom, kažu da je najljepši doživljaj prošetati njegovim bijelim ulicama, jesti čuros u lokalnim kafićima i gledati na sve strane jer se takvi krajolici pamte cijeli život.

Gorana Koporan

Novak Đoković

Najbolji svih vremena

Goran Ivanišević, trener Novaka Đokovića

Pobjedom protiv **Caspera Ruuda** 7:6, 6:3, 7:5 u finalu Roland Garrosa najbolji svjetski tenisač **Novak Đoković** osvojio je svoj 23. Grand Slam naslov i postao najbolji tenisač svih vremena. Ukoliko je do sada bilo nekih dilema i rasprava, nakon briljantne tenis partije na najpoznatijoj zemlji sportskog svijeta više ih nema. U nedjelju navečer, u glavnom gradu Francuske, Nole je upisao svoje ime u sportsku besmrtnost.

Novak Đoković

Budući da je proteklih godina napisano more tekstova o Novaku i gotovo svi već znaju njegove životno-biografske elementarije, u narednim redovima ćemo se pozabaviti malo statistikom i brojkama koje potvrđuju njegov GOAT (Greatest Of All Time – najbolji svih vremena) status.

Broj osvojenih Grand Slam naslova: 23 (**Nadal** 22, **Federer** 20, **Sampras** 14, **Borg** 11)

10 Australian Opena, 7 Wimbledon, 3 Roland Garrosa, 3 US Opena

Broj osvojenih turnira iz Masters serije 38 (**Nadal** 36, **Federer** 28, **Agassi** 17, **Murray** 14)

Odnos pobjeda i poraza protiv najboljih tenisača svijeta: **Nadal** 30:29, **Federer** 27:23

Ukupan broj odigran mečeva: 1.268

Pobjede: 1.058

Broj pobjedničkih naslova: 94

Tjedni na prvom mjestu ATP ranking ljestvice: 388

I što na koncu reći o Novaku, najboljem tenisaču svih vremena, a ne ponavljati se. Brojni su rekordi koji stoje uz njegovo ime i čini se kako, najvjerojatnije, nikada neće biti nadmašeni. Ostalo mu je još da dostigne **Margaret Court** i njen rekord od 24 osvojena Grand Slam naslova u pojedinačnoj konkurenciji. A to se može dogoditi već za mjesec dana u Wimbledonu...

Novak i Goran su se prvi puta na teniskom terenu sreli na trening meču u teniskoj akademiji **Nikole Pilića** u Münchenu (Njemačka). Budućem svjetskom broju 1 tada je bilo svega 14,5 godina, a legendarni šjor Niko Pilić je **Zecu** (nadimak **Gorana Ivaniševića**) rekao kako će »mali biti najbolji na svitu«. I nije »falio«.

Sedamnaest godina kasnije, koncem lipnja 2019. godine neposredno pred turnir u Wimbledonu, nekadašnji svjetski broj 2 i nezaboravni osvajač Wimbledon s pozivnicom (tada 125. igrač svijeta), priključio se trenerskom timu Novaka Đokovića. Od tog trenutka, nešto kasnije će povlačenjem **Marijana Vajde** postati samostalni trener najboljeg igrača svih vremena, Novak Đoković je osvojio 10 Grand Slam naslova (3 Wimbledon, 3 Australian Open, 3 Roland Garrosa i 1 US Open).

Iako je Novak tijekom svih proteklih zajedničkih godina u trenucima igrčke slabosti često burno reagirao na svoj stručni stožer, ponajviše upravo prema Goranu a on je sve to uvijek stoički istrpio i njihov odnos je zbilja fenomenalan. Na tiskovnoj konferenciji je Zec, uz smijeh i šalu kazao:

»Mi smo tu da budemo uz njega, da mu pomognemo da se bolje osjeća. Nekad nije lako, zna biti komplicirano. Baš nas je mučio, vadio nam je nokte, udarao, ne smijem vam otkrivati što nam je sve radio«.

Ali tako je to s najvećim šampionima sporta. Sve je to dio tvornice snova i kolosalnih sportskih dostignuća. Budući da je Novak u izvrsnoj tjelesnoj formi i još uvijek je voljan i željan pobjeda na najvećoj teniskoj sceni, ne trebamo niti najmanje sumnjati kako je lov na grand slamove i dalje otvoren. Goran Ivanišević je tu uz njega da svojim znanjem i golemim iskustvom učini sve kako bi se GOAT ljestvica još više uzdignula, iako se već sad čini kako je najvjerojatnije nitko nikada neće moći dosegnuti.

D. P.

NOGOMET

Liga nacija

Hrvatska je u srijedu (14. lipnja) igrala protiv Nizozemske polufinalni susret finala Lige nacija. Ovisno o ishodu ovoga susreta znat će se i daljnji smjer nastupa *vatrenih*. Pobjeda donosi veliko finale protiv pobjednika iz drugog polufinala (Italija – Španjolska), dok poraz vodi u susret za treće mjesto protiv poraženog iz tog susreta. Veliko finale igrat će se u nedjelju, 18. lipnja, (20.45), dok je »malo finale« na programu od 15 sati.

KOŠARKA

Zadar prvak Hrvatske

Pobjedom 99:62 (3:0 u seriji) protiv *Splita* košarkaši *Zadra* su u svojoj dvorani Višnjik osvojili naslov prvaka Hrvatske u muškoj košarci. Ovo je četvrti naslov državnog prvaka za Zadrane, a finalnu seriju, s istim ishodom, su također igrali u sezoni 2020./21.

POGLED S TRIBINA

Ivan i Dino

S punih 38 godina hrvatski teniski veteran **Ivan Dodig** je u prošlu subotu, u paru s **Austinom Krajicekom** (SAD), osvojio naslov pobjednika Roland Garrosa u igri muških parova. Ovo mu je drugi naslov na ovom Grand Slam turniru (prvi je osvojio 2015. godine u paru s **Marcelom Melom** iz Brazila, a u međuvremenu je osvojio i dva naslova u natjecanju mješovitih parova – partnerica **Latisha Chan** iz Tajvana. Stasiti Međugorac je tako cijelom teniskom svijetu još jednom pokazao kako još uvijek nema namjeru 'okačiti reket o klin i da od njega još možemo očekivati sjajnih rezultata u igri parova. Posebice ako uzmemo u obzir činjenicu kako je njegov dubl partner Krajicek od ponedjeljka broj 1 na ranking ljestvici najboljih tenisača u ovoj ATP kategoriji.

Na drugoj strani, onoj mladoj kojoj pripada budućnost, naslov pobjednika juniorskog Roland Garrosa u muškoj konkurenciji nadmoćno je osvojio 17-godišnji Splitsanin **Dino Prižmić**. Ako bacimo pogled na njegove rezultate u Parizu, vidjet ćemo kako je izgubio samo jedan set u 6 susreta i samo jednom igrao tie break. U dosadašnjoj juniorskoj karijeri upisao je već nekoliko značajnijih pobjedničkih naslova 1. kategorije (Vrsar i Bytom), ali je juniorski RG definitivno najveći uspjeh njegovog dosadašnjeg bavljenja tenisom. Na ATP ranking ljestvici trenutačno zauzima 293. mjesto i igra na Challenger turnirima, ali je nedavno uspio kroz kvalifikacije izboriti plasman u glavni ždrijeb ATP turnira (Srpska Open Banja Luka).

Dodajmo ovome i okolnost kako je trener Novaka Đokovića, osvajača Roland Garrosa, također iz Hrvatske (Goran Ivanišević), pa slobodno možemo reći kako je jedna mala ali velika teniska zemlja u solidnoj mjeri obilježila drugi Grand Slam sezone.

D. P.

NOGOMET

I FUDBAL!

Prijateljska nogometna utakmica
reprezentacija Srba u Hrvatskoj
i Hrvata u Srbiji.

Subota, 17. 6. 2023. u 17:30 sati, stadion NK BSK, Bijelo Brdo

Uz financijsku podršku SNV-a i Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina u suradnji s NK BSK Bijelo Brdo i općinom Erdut

Umotvorine

- * Ne plaši se ljudi već neljudskog u njima.
- * Ljude ne razdvaja daljina već šutnja.
- * Ne gledaj unazad, ne ideš u tom smjeru.

Vicevi, šale...

Ljudi koji kašlju češće idu u kino i kazalište nego kod liječnika.

– Mi debeli ćemo smršati nekako, ali što ćete vi glupi?

– I mi ćemo smršati!

Mudrolije

- * Istina koja nije izrečena u pravo vrijeme gora je od laži.
- * Neiskreni ljudi su kao kovanice: imaju dva lica i ne vrijede ništa.
- * Prijava voda ne sprječava biljke da rastu, pa tako ni negativne riječi ne trebaju utjecati na vaš napredak.

Vremeplov – iz naše arhive

**Dani A. G. Matoša i
dr. Josipa Andrića u Plavni, 2013.**

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Zajam pod interes

Čeljadi moja, niki dan mi se zdravo steščalo. Kako ne bi kad led tuče po njivama. Jedni su ocigurali svoje usive, al to su ona gazdačka čeljad, dok mi goljani samo molimo krunicu da nas straota zaobađe. Jesenas nas pujkali priko televizije biće gladi, rat se vodi u Ukrajini, cine očle od veštačkog đubreta, simena, herbicida... sve očlo gori. Džaba mitingovanja kad se dospiven svit snabdio jeptinim žitom, pa se svcike cine nama naturaju. Ko to mari, vrlo važno što su naši buđelari otanjeni.

Dok sam sidio na šamedli pod dudom, gustiram kaka nas nevolja čeka ove godine. Naše sve jeptino, a u dućanu cine odešu, niko j ne mož obuzdat. Dok sam gustiro, trgnem se najdared. Vaške skoče pa popriko leđinom trk do kapije. Gledim, nika limuzina stala. Nike dvi gospoje u šeširima, koji andrak je ove poslo nama na divan? Uljudno se oni pristave da su iz nike banke nude zajam pod interes, nude gotovinski, mož i naminski. Moja žena i ponudi icem i pićem. Oma im kažem, koliko uzimate ušura od novaca za pogodoeno? Višto su zaobašli moje pitanje. Zveraju one livo desno po mojoj avliji. Divane furtom ku navijene, ne možem doć do riči. Vele oni »imate stari traktor, triba da se modernizujete, mi nudimo povoljan kredit«. Pitaje oni »koliko imate zemlje? Šta vas to interesuje kad znate Vi to vrlo dobro. »Možte kupit ma koji traktor očete«. Gustiram, dedara im njevog te su sve unaprid izlebendisale, kad sve znadu. Kad je počela druga divanit »imate marve, svinja, ovaca, možte kupit i mašinu sijačicu, jel šta poželite«. Gustiram, ako vas ja javim ovom kandžijom al opet nek divane, ja ću na poslitku. Ova što divani tako se namrišila da ni mačka nije tila blizo da se mazi oko njezini nogu što je naučila. Nisam više mogo slušat, pa velim kolika je vaša asna što vi nagovarate nas? Mi ne želimo kredit. Izvadi ona niku cidulju, pa mi tura niku pisanku da potpišem. »Gospojo, ja da potpišem p' onda se oma možem višat«. Oma mi dojadilo, skočim friško, pokažem šakom tamo je kapija. Ustamu nji dvi, divane furtom dok su odlazile. Zdravo sam bio goropadan, nije mi dosta zorta što je led potuko litinu, već ove špizle mi samo cifraju, ne bi l cenzariju opravile. P' onda gledaj, Ivša, otkaleg vitar duva. No, sad je rodilo, al kad rodi onda je cina mala. Taku huncutariju smo žvakali tušta puti. Gospoja moja veli »dobro što si i odvij«. Užna je gotova, kuvan je ćorav paprikaš, ima uzlivanje s krumpirom, a one rade svoj poso pa ko se nasanka...

Dica mole Očenaš, kad vaške opet laju. Ko je sad, mal nisam kresnio. Veterinar Fricika. Koji je tebe andrak nano da dođeš u podne? »Moram friško kalamit krave.« Šta su opet izmajmunisali, da buđelar skroz otanjim. »Nisam ja kriv«, kaže on, »neg moram, ako ne tili telad nećete moć prodat«. Eto opet po salašarskom buđelaru, a mliko pridajemo zabadaavad. Nabrajam ja njemu, cina žita, kuruza ide doli. To što rane nemamo, niko ne haji. Novci odešu, nafta poskupljuje, pošto će bit vršidba koga to briga. Bisnoća izbija iz mene, ne mož čovik ni ist na miru, već se oladio paprikaš. Prvi zalogaj kad sam sažvako dica kažu triba novaca jel triba ic na eskurziju. Ta priteklo mi ilo! Ustanem, pa odem u košaru napojit josag. Ej, čeljadi moja, valdar ćemo se kakogod iskopeljat od ove nevolje i istrajat u našem salašarskom gazdovanju.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Civilno društvo

Kako j' ovo zakišilo, a komaraca se namnožilo ko da je sam vrag pravi, ne mož na dvor izać. Šta drugo priostaje neg sist ispid televizora i pritiskad pucada, gledat di šta ima. Pritiskam pucada, te ovaki program što se moderno kaže te onaki. Mal češće ko pritiskam i gledim one programe što kako kažu nisu od države i vlasti već one što kažu da su ko slobodni. I to mi oma moram kazat malo odviše zbunilo pa i zabrinilo. Cilog života sam voljio študirad. Čak su mi i tentali, vikali za mnom študer, študer..., dada i majka su mi na velike škole tili dat al ni bilo novaca, no sade sam se zabrinio da sa mnom ni šta god kako triba. Tamo stalno spominju nikako civilno društvo. Mislim se šta j' sad to. Pa imamo našu državu i vlast, nje smo izbirili kako kažu demokratski i oni vala radu za narod. E, sade se tu pojavljiva civilno društvo koje kako divanu triba da pomogne narodu pa i državi i vlasti, znači onima što smo toičke izbirili da nam bude bolje. Znači mi smo izbirili ove na vlasti da bude onako kako b' tribalo, što b mi rekli kako Bog zapovida, pa sade ispadne da i ni tako. Fala dragom Bogu, pa j' juče došo Marin sa tog trulog zapada, ko da ga poslo, baš je potrefio. E mislim se, sa' će mi on bit tolmač ovog svega. Pa da vidim jel istina jel kaka putvarija. Evo sade kako j' došo ko da su i komarci nestali i kiša pristala. Dragi Bog baš zna kadgod usričit čeljade. Sidimo ispod ora i divanimo. Došlo na red i to civilno društvo. Pitam ga: »Šta j' sade to? Jel to šta god dobro jel ni? Jel nam to ope kogod šta god podmeće jel to tako triba? Komu virovat?«. Pa mu kažem da sam se zabrinio da nam ope dragi Bog ni izmislio i poslo šta god da nas metne na kušnju. Podigo obrve, češe se iza vrata pa će: »O-ho-hoo dida, pa ti si se do baš u ozbiljan študir. Ni ja ti tu baš ne bi mogo garantirat za ono što ću ti kazat. Ja sam ti u poslu to znaš, voljim radit, no vamo u tom civilnom društvu ti ko kanda ima svašta. Ne znam ni kako da ti kažem. To bi ti bilo da kad oni što smo je toičke izabrali, što b' rekli vlast, radi malo protiv nas koji smo je izabrali pa se onda mi bunimo, kupimo, organiziramo što bi se moderno rekli, tako da to svi čuju«. Na to ću ja: »Pa dobro, ko da mi to i ide u glavu al ko to sve plaća? Otkal novci tom civilnom društvu? Država j' najveća, vlast ima najviše novaca. Na 'nom televizoru kažu da se triba bunit, organizirat i šta sve ni. Ima tu šta gode. I u vlast se ušnju oni što bi za sebe skrutili, maznili i triba se bunit. Al vala država zna najbolje šta valja šta ne valja. Ako se digod gradi a ne triba, siče a ne triba, prigradiva, isušiva, zagađiva, laže i krade, pa vala ima zakon koji kaže kako to sve triba. Ni vala da se ope triba praviti kako civilno društvo koje će se borit protiv tog? Pa ako ima i novaca, al ko ima i vrimenta za to?«. »E, dida, tu su ti onda civilne organizacije, to se tako kaže. One onda uzimu sve pod svoje pa onda uču čeljad kako da se boru protiv svakojake nepravde«, Marin će. Bome ovo neće izać na dobro, mislim se. Svi u istom, a jedni protiv drugi. I još se brinem ko će to sve platit. Ako će narod, onda ćemo ope obrat bostan i nadidat. Ako neće narod, onda tu kogod možda vuče i kaku hasnu.

U NEKOLIKO SLIKA

Blagdan sv. Antuna

Beograd

Bač

Nikinci

Subotica

Pita s višnjama

Sezona je višanja, a kako se nekada kada nije bilo zamrzivača i kada voće i povrće nije bilo dostupno tijekom cijele godine, kuhalo ili peklo ono što je bilo dostupno, u ovoj godini *KuHaRu* vam preporučamo pitu s višnjama.

Salaši oko Sombora nekada su se izdaleka prepoznavali po šumarcima *belodrvca* (bagrema) koje su ih okruživali. Svaki salaš imao je i po nekoliko stabala višanja, trešanja, šljiva i jabuka. Nije se sadilo kalemljeno voće već su se birali izdanci od najsladših i najkrupnijih voćki i sadili. Bila su to vremena kada je voćka plod mogla iznijeti do kraja bez kemije i špricanja, pa se voće moglo jesti i bez pranja. Stariji se sjećaju kako je u vrijeme kada su dozrijevale višnje posebno slatko bilo namazati parče kruha s mašćom, posoliti i popaprtiti i onda ispod stabla to jesti s tek ubranim višnjama.

Od višanja se pravio i domaći gusti sok i dunst.

Ali da se vratimo piti s višnjama. Pravila se obično četvrtkom ili nedjeljom, a sve što

je potrebno, osim šećera, imala je svaka kuća. Pri zamjeni žita za brašno u mlinovima dobivalo se i po nekoliko kilograma griza. Svaki salaš imao je barem jednu kravu, pa je bilo i domaćeg mlijeka, a i domaćih jaja jer su prostrana dvorišta salaša bila puna peradi.

Kao i kod svih starinskih recepata, i ovdje nema točnih mjera, jer su iskusne kućanice već od oka znale koliko čega dodati. No, kako se ne bi dogodilo da vam kolač ne uspije mi smo sve sastojke izmjerili.

Sastojci:

0,5 kilograma brašna (i još malo brašna za posipanje po dasci za miješenje kako se tijesto ne bi lijepilo za dasku)

oko 800 grama okalanih višanja

200 grama svinjske masti

3 žumanjka

malo soli

2/3 kvasca

2 dl mlijeka

4 jušne žlice šećera

3 jušne žlice griza

šećer u prahu

Priprema:

Višnje okalati (odvojiti koštice) i ostaviti u jednu činiju.

U veću činiju staviti brašno, žumanjca, mast, malo soli i žlicu šećera.

Smlačiti mlijeko, dodati malo brašna i šećera i na kraju izmrvljen kvasac. Mlijeko ne smije biti pretoplo, jer se kvasac neće lijepo dignuti. Kada se kvasac dignu, usuti u činiji s brašnom. Sve dobro

rukom umijesiti prvo u činiji, pa onda na dasci. Tijesto podijeliti da dva dijela. Razviti na veličinu pleha (pleh srednje veličine) u kome će se peći. Jednu koru staviti na dno pleha i pobacati višnje iz kojih je prethodno iscijeđen višak soka. Žlicom posusti šećer i griz i odgore staviti drugu koru.

Pleh staviti u zagrijanu pećnicu (na 200 stupnjeva) i peći oko 40 minuta. Ukoliko se brzo peče, samnjiti na 180 stupnjeva kako bi se skroz lijepo ispeklo.

Gotovu pitu ostaviti da se ohladi, izrezati i posuti prah šećerom.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+Plus

JEDNOM POLISOM pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osiguravate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.

MILENIJUM
OSIGURANJE

Vreme je da razmišljate na daljinu

www.milos.rs

011/ 715 23 00

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po **1 dinar** ili
 - 12 meseci sa **50% popusta**

Astra
Telekom

011 44 22 009

DUŽIJANCA MALENIH

Subota
17. 6. 2023.

Salaš obitelji Tikvicki, Bikovo
Od 12 do 18 sati zabavno-edukativne igre

Nedjelja
18. 6. 2023.

Katedrala sv. Terezije Avilske, Subotica
10 sati - Sveta misa zahvalnica

